

11.11.2008

Ohjausryhmä

Sopimus Kokemäen kaupungin talouden tasapainottamiseksi

Audiator Kehittämispalvelut

Eero Laesterä
Minna Ainasvuori

1. Johdanto

Kokemäen kaupunginhallitus (28.04.2008, § 148) päätti hankkia talouden tasapainottamistyön tueksi selvityksen Auditor Kehittämispalveluilta. Toimeksianto piti sisällään kunnan nykyisen taloudellisen aseman kuvaamisen vertailutietoineen ja ennusteen tulevasta kehityksestä vuoteen 2017 asti sekä talouden tasapainottamissuunnitelman kokoamisen pääsääntöisesti viranhaltijoiden tekemien esitysten pohjalta. Tasapainottamisohjelman pohjaksi kaupungista tehtiin analyysi Auditor Balance – talousanalyysin avulla. Talousanalyysi sisältää taloutta ja konsernitasetta koskevan yleisanalyysin, finanssiriskianalyysin, hallinnonalakohtaisen yleisanalyysin sekä ennusteen kaupungin talouden tulevasta kehityksestä. Selvityksen aikataululliseksi tavoitteeksi asetettiin tasapainottamissuunnitelman valmistuminen joulukuussa 2008.

Keinovalikoimaan tavoitellaan selkeästi rahamääräisesti laskettavia toimenpiteitä, jotka vaikuttavat talouteen nopeasti sekä hitaammin vaikuttavia kehittämistoimenpiteitä, jotka varmistavat kehityssuunnan muuttumisen. **Keinovalikoimaa ei rajattu.** Kyseisenä aikana talouden tulee olla sellaisessa tasapainossa, joka turvaa kunnan palveluntuotannon.

Kaupunginhallituksen päätöksellä hankkeen ohjausryhmänä on toiminut jo aiemmin perustettu palvelurakennetyöryhmä, jonka puheenjohtajana on toiminut kunnanhallituksen puheenjohtaja Kaija Huida. Työryhmään ovat kuuluneet kunnanvaltuuston puheenjohtaja Harri Kivenmaa sekä valtuustoryhmien puheenjohtajat Pasi Kaisla, Juhani Oksanen, Paula Puronummi, Kimmo Rajala ja Pertti Teini. Viranhaltijoista työryhmään ovat kuuluneet kaupunginjohtaja ja talousjohtaja. Auditor Kehittämispalveluista asioita valmistelivat Eero Laesterä ja Minna Ainasvuori.

Ohjausryhmä on kokoontunut prosessin aikana 7 kertaa ja kokouksissa on käsitelty kaupungin talouden tilaa, tunnuslukuja ja ennusteita sekä tulojen lisäys- ja menojen säästömahdollisuuksia. Ohjausryhmä päätti kokouksessaan 7.11.2008 esittää talouden tasapainottamissuunnitelman hallituksen ja edelleen valtuuston hyväksyttäväksi.

Paketin käsittelee kaupunginhallituksen esityksestä kaupunginvaltuusto. Tavoitteena on, että valtuusto hyväksyy paketin yhdellä kertaa, kokonaisuutena. Tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluu paketin toimeenpanon seuranta.

Talouden tasapainottamiskeinot on esitelty hallintokunnittain.

2. AIEMMAT TASAPAINOTUSHANKKEET JA PÄÄTÖKSENTEKOTILANNE

Kaupungilla on aiemmin 2000 –luvulla ollut pyrkimyksenä saavuttaa tasapaino erityisen ohjelman avulla, mutta ohjelman noudattaminen on ollut vähäistä.

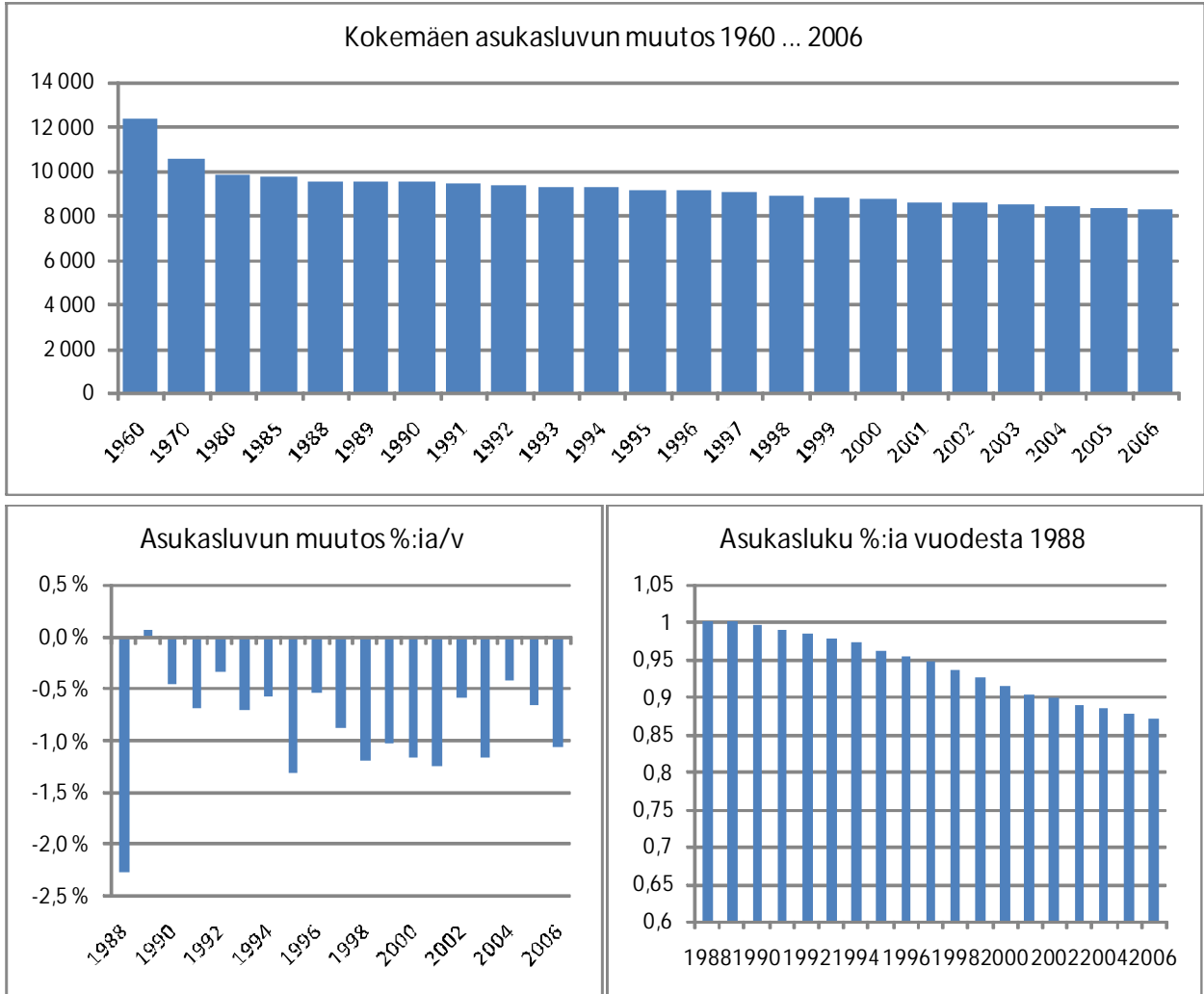
Nyt tavoitteena on saada aikaan toimenpideohjelma, joka hyväksytään kokonaisuudessaan ja jonka operatiivinen täytäntöönpano annetaan kaupunginhallitukselle ilman, että valtuusto puuttuu asiaan jälkikäteen. Kaupunginhallituksen toimeenpano tapahtuu toisaalta luonnollisesti valtuuston raamittaman toimenpidekokonaisuuden mukaisesti. Sopimuksen toteutumista valvoo tarkastuslautakunta.

Toimenpidekokonaisuus perustuu siihen, että jokaiselta hallintokunnalta pyritään ottamaan tasapuolisesti pois jotain – osin ”juustohöylämällä”, mutta myös reaalisesti rakenteisiin ja palvelujen tarjonnan määrään ja laatuun puuttamalla.

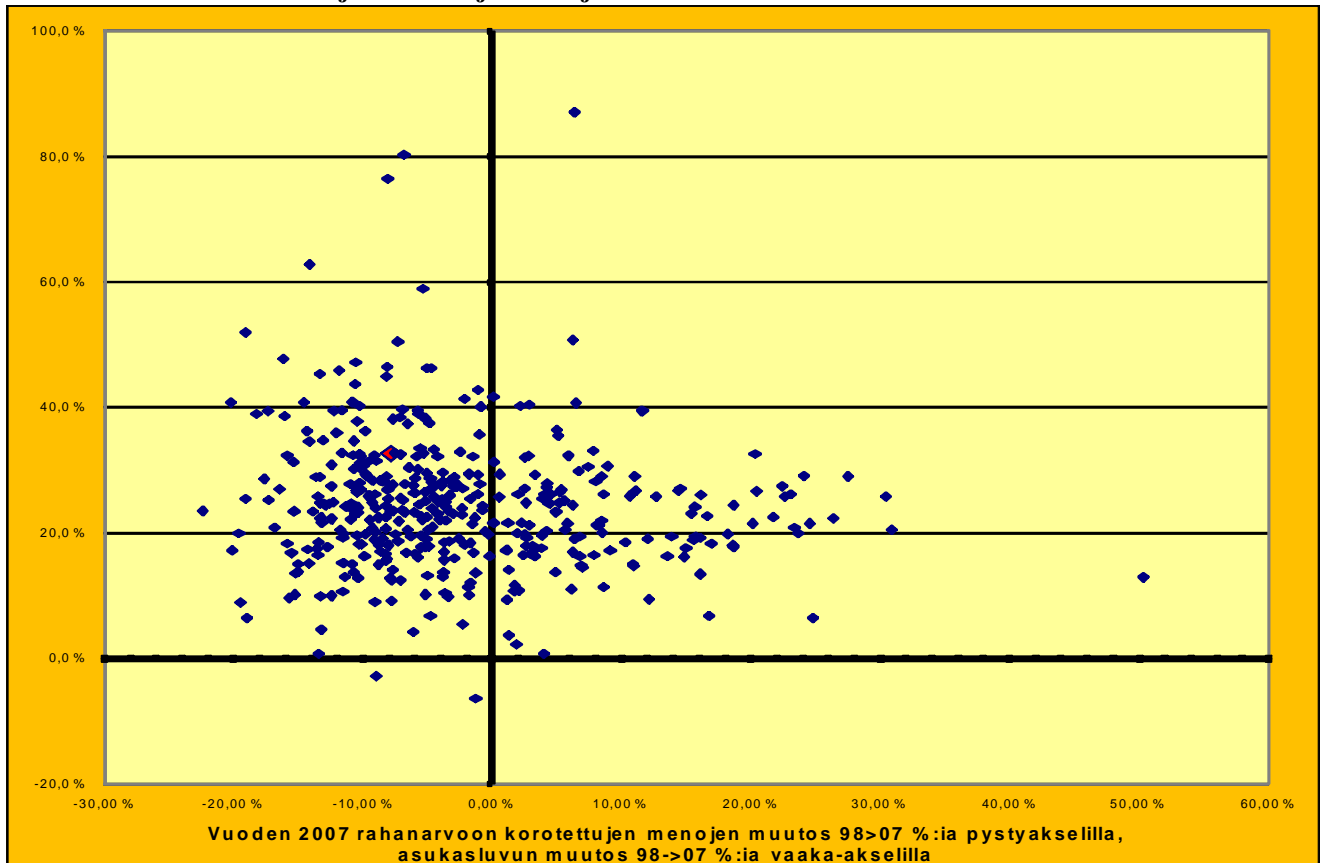
3. KAUPUNGIN TALOUDEN TILANNE JA TALOUTEEN VAIKUTTAVAT TAUSTA-TEKIJÄT

Kokemäen kaupungin asukasluku on laskenut vuodesta 1960 käytännöllisesti katsoen joka vuosi. Asukasluvun muutos on ollut negatiivinen lukuun ottamatta vuotta 1990. Asukasluvun lasku on useina vuosina ollut jopa yli yhden prosentin, mikä alkaa olla asukasluvun muutosvauhtina hankalasti haltuun otettavissa. Jos asukasluvun muutos rajoittuu alle puoleen prosenttiyksikköön, voivat palvelut sopeutua muutokseen helpommin.

Kuva 1 Asukasluvun ja väestön ikärakenteen muutoksia

Kuva 2 Asukasluvun muutos ja deflaoitujen menojen muutos %:ia

Koska kaupungin asukasluku (palveluntarve) on jatkuvasti alentunut, voisi tämän olettaa näkyvän myös palvelujen tuottamiseen käytetyissä menoissa. Kehitys on kuitenkin täysin päinvastainen sekä koko maassa yleensä, mutta myös Kokemäellä. Yllä oleva kuvio osoittaa, kuinka menot eivät yleisestikään ottaen alene, vaikka asukasluku laskee. Kuvioon on merkitty Kokemäen kaupunki punaisella täplällä, Kokemäen menot ovat kasvaneet tarkastelujaksolla reaalisesti 32,6 %, vaikka asukasluku on laskenut -7,76 %.

Kaupungin ”syntyneet/kuolleet” –mittari on syntyvyyden suhteen negatiivinen. Mainittu syntyneiden/kuolleiden indeksi on ollut viimeisen kymmenen vuoden aikana lähes 400 henkeä kuolleiden eduksi. Indeksi kuvaa omalla tavalla kaupungin elinvoimaa. Muista yleistä elinvoimaa ja sosiaalisia olosuhteita kuvaavista voidaan nostaa esiin ainakin seuraavat mittarit:

- kaupungin kuolleisuus 65-vuotta täyttäneistä on suurempi kuin maassa keskimäärin (Kokemäki 4617, koko maa 4352 100.000 asukasta kohden laskettuna)
- Pitkäaikaistyöttömiä on hieman enemmän työttömistä kuin koko maassa keskimäärin 27,7 ja 24,0 % koko maassa – tunnusluku kuvaa odotettavissa sosiaalisia lisäkustannuksia.
- Alkoholijuomien myynti puhtaaksi alkoholiksi laskettuna asukasta kohden on lievästi suurempi kuin koko maassa – 9 litraa ja 8,7 litraa koko maassa. Tunnusluku kuvaa odotettavissa olevia perusturvan lisäkustannuksia.
- 8. ja 9. luokkalaisista tupakointi on vähäisempää kuin koko maassa (6,17 % Kokemäellä ja koko maassa 14,91 %), mutta samanikäiset ovat huomattavasti useammin todella humalassa kerran kuukaudessa (22,45 % ja koko maassa 17,49 %)

- Kodin ulkopuolelle sijoitettuja alle 18-vuotiaita on lähellä maan keskiarvoa (1,3 ja 1,2 % koko maassa), samoin
- yksinhuoltajaperheitä on 18 % lapsiperheistä, kun koko maan keskiarvo on 20 %. Erityisesti kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä tulee kasvattamaan kaupungin kustannuksia myös muilla tavoin tulevaisuudessa.

Väestön kasvuennuste on samantapainen kuin useissa muissakin kunnissa. Vuoden 2007 perusluvun (8.365 asukasta) ja vuoden 2025 ennusteen ero on kuitenkin melko tuntuva, asukasluvun arvioidaan laskevan noin 4,8 % (-405 asukasta). Tämä tarkoittaa vähintäänkin kasvavaa rahoituspainetta, jos kaupunki ei pysty purkamaan ylimitoitettuja palveluorganisaatioita. Kokemäellä on ollut myös tuntuva sisäinen muuttoliike, viimeisen kymmenen vuoden aikana lähes 6400 kokemäkeläistä on muuttanut asuinpaikkaansa kaupungin sisällä, mikä edustaa vuositasolla noin kahdeksaan prosenttia kaupungin asukasluvusta.

Se, mikä ei muuttune, on vanhusväestön osuuden kasvu. Vanhusväestön osuuden nousu edustaa yleistä pohjoismaalaista trendiä ja kohtaa sekä kasvukuntia että asukasluvultaan taantuvia kuntia. Asukasluvultaan taantuvien kuntien haaste väestön ikääntymisen suhteen on suuri, vastatakseen haasteeseen on purettava tarpeettomat palvelurakenteet, jotta voidaan suunnata kasvu vanhusväestön hyväksi.

Vuosien 2005-2025 aikana ennustetaan hyvin lievää laskua ja paikallaan oloa päiväkotikäisiin, sitä vastoin ikärakenteen muutos iskee kouluikäisiin ja erityisesti työikäisiin. Peruskoulu- ja lukiokäisten määrä tulee alenemaan seitsemän kahdeksan luokan verran (yhteensä 178 lasta) verran. Voisi olettaa, että päivähoiton kokonaistarve ei tule kasvamaan, mutta tapa tuottaa päivähoitopalvelut voi muuttua – yleinen kehitys perhepäivähoidosta päiväkotihoidon kasvanee. Tämä voi lisätä päivähoiton kustannuksia. Koulujen palveluntarjonta on sopeutettava alenevalle kouluikäisten määrälle.

Työikäisten määrä tulee alenemaan lähes viidelläkymmenellä hengellä vuodessa. Kun vastaavasti yli 64-vuotiaiden osuus tulee kasvamaan noin neljälläkymmenellä vuodella, voidaan huomata haastava yhtälö toisaalta kasvavan palvelunkysynnän ja samalla rapautuvan rahoituskyvyn vuoksi. Eniten hoitoa vaativien yli 84-vuotiaiden määrä tulee kasvamaan lähes kymmenellä vanhuksellä vuodessa.

Edellinen tarkoittaa kaupungin väestöllisen huoltosuhteen selvää heikkenemistä ja väestön keskiään kasvua noin 43 vuodesta 46 vuoteen. Sukupuolten välisessä tasapainotilassa naisten osuus pysyy vakiona, mutta tilanne ei ole tasapainoinen naisten osuuden ollessa nyt yli 50 % ja tämän osuuden jopa jatkuvasti kasvaessa. Naisten enemmisyys miehiin nähden on kaupungin menestyksen kannalta hyvä merkki. Väestö ikääntyy melko tasaisesti molempien sukupuolten kesken, joten naisten suurempi terveydenhuoltopalvelujen käyttö ei rasita kokonaistaloutta suhteessa enempää terveydenhuoltomenojen osuudella.

Vaikka muuttoliikkeen etumerkki onkin negatiivinen, sen nopeudessa piilee positiivinen asia: jos muuttoliike on joko positiivista tai negatiivista, mutta rajoittuen noin +/- 0,5 prosenttiyksikköön vuodessa, ei palveluntarjonnan sopeuttaminen ole ylivoimaista. Sitä vastoin muuttoliikkeen ylitäessä +/- yhden prosenttiyksikön, alkaa seurata erilaisia ongelmia palvelujen rahoittamisessa ja oikeassa vauhdissa tehtävässä palvelurakenteiden sopeuttamisessa.

Nettomenojen muutokset toiminnoittain

Kaupungin toimintakohtaiset nettomenot ovat kasvaneet reaalisesti vuodesta 2001 vuoteen 2006 noin 20 %, 3,33 %:a vuodessa. Samaan aikaan verotettava tulo on kasvanut vain 0,82 % vuodessa. Keskiarvoa vähemmän ovat kasvaneet yleishallinto ja muut palvelut. Sitä vastoin keskiarvoa enemmän ovat kasvaneet suurimmat sektorit, opetus (esiopetus, perusopetus ja lukio) sekä useat muut sivistyksen sektorit ja erityisesti sosiaalitoimi.

Taulukko 1 Kaikkien palvelujen nettomenojen muutos

Kokemäki	2001	2002	2003	2004	2005	2006	01...06 Yht	01...06/v.
Kaikkien palvelujen nettomenot yhteensä								
Kaikki yhteensä	27 138 197	28 268 501	30 434 937	31 656 519	32 030 813	32 556 000	20 %	3,33 %
Verotettava tulo	874 172 632	932 368 078	909 718 808	904 596 928	931 276 286	917 179 487	4,92 %	0,82 %
Valtionosuudet	10 177 813	11 237 772	11 382 799	11 571 635	11 886 187	12 012 000	18,02 %	3,00 %

Yleishallinnon menot ovat sopeutuneet menneeseen kehitykseen.

Myös muiden palveluiden osuus on kasvanut hyvin hillitysti, joka tapauksessa vähemmän kuin mitä verotettava tulo on kasvanut. Muista palveluista palo- ja pelastustoimi on kasvanut yli verotettavan tulon kasvun- todennäköisesti uuden hallintojärjestelyn myötä, liikenneväylien ja toimintojen ja vuokraustoimen osalta voidaan epäillä jo infrastruktuurin kunnossa pysymistä.

Taulukko 2 Yleishallinnon ja muiden palveluiden nettomenojen muutos

Kokemäki	2001	2002	2003	2004	2005	2006	01...06 Yht	01...06/v.
NETTOMENOT TOIMINNOITTAIN VUODEN 2006 RAHAN ARVOSSA								
Yleishallinto	1 134 015	610 762	557 215	878 853	829 250	491 000	-56,70 %	-9,45 %
Verotettavan tulon muutos							4,92 %	0,82 %
Osuus nettomenoista	4,27 %	2,22 %	1,89 %	2,85 %	2,63 %	1,50 %		
Muut palvelut	2047438	2257905	2332674	2295714	2 231176	2 104 000	2,76 %	0,46 %
Osuus nettomenoista	7,70 %	8,19 %	7,93 %	7,45 %	7,07 %	6,45 %		
Muista palveluista liikenneväylät	609 306	620 339	608 063	586 251	545 991	549 000	-9,90 %	-1,65 %
Muista palveluista palo ja pelastus	462 601	472 436	503 188	570 520	513 150	562 000	21,49 %	3,58 %
Muista palveluista toimitilat ja vuokraus	117 792	211 745	143 011	96 485	146 761	65 000	-44,82 %	-7,47 %

Opetustoimen osalta tapahtunutta kehitystä on vaikea perustella, kun kaupunki on toisaalta jo karsinut palveluja tuottavaa verkostoaan (kyläkoulut), ja siitä huolimatta nettomenot ovat kasvaneet. Vaikuttaa siltä, että menojen kasvu on kohdistunut yli muiden johonkin tiettyyn osaan opetustoimintaa. Opetustoimen osuus on kasvanut suhteessa kokonaisnettomenoihin mutta myös suhteessa valtionosuuksiin – viimeistä tarkasteluvuotta lukuun ottamatta. Kasvu on kohdistunut erityisesti perusopetukseen, yli verotettavan tulon menevää kasvua on ollut myös esiopetuksessa ja lukio-opetuksessa. Muutoin kirjastoa lukuun ottamatta sivistyksen nettomenot ovat laskeneet.

Taulukko 3 Opetustoimen nettomenojen muutos

Kokemäki	2001	2002	2003	2004	2005	2006	01...06 Yht	01...06/v.
NETTOMENOT TOIMINNOITTAIN VUODEN 2006 RAHAN ARVOSSA								
Opetustoimi	6 013815	6 469398	6 950352	7 238473	7 589486	7 536000	25,31 %	4,22 %
Verotettavan tulon muutos							4,92 %	0,82 %
Osuus nettomenoista	22,63 %	23,47 %	23,63 %	23,49 %	24,06 %	23,10 %		
Osuus valtionosuuksista	59,09 %	57,57 %	61,06 %	62,55 %	63,85 %	62,74 %		
Esiopetus (opetustoimesta ja sosiaali- toimesta)	417 626	474 564	561 452	563 179	482 361	512 000	22,60 %	3,77 %
Perusopetus	4661349	5007399	5328497	5551034	5959722	5901000	26,59 %	4,43 %
Osuus nettomenoista	17,54 %	18,17 %	18,11 %	18,02 %	18,89 %	18,09 %		
Osuus valtionosuuksista	45,80 %	44,56 %	46,81 %	47,97 %	50,14 %	49,13 %		
Lukio	797 773	788 458	882 433	889 340	935 985	976 000	22,34 %	3,72 %
Kansalaisopistot	147 775	144 710	175 851	185 629	158 050	143 000	-3,23 %	-0,54 %
Kirjasto	250 576	247 923	274 370	268 480	272 996	289 000	15,33 %	2,56 %
Liikunta ja ulkoilu	295 551	243 666	241 530	242 261	233 996	223 000	-24,55 %	-4,09 %
Nuorisotyö	134 925	71 291	63 561	88 095	82 104	77 000	-42,93 %	-7,16 %
Yleinen kulttuuri	31 054	21 281	33 899	57 681	81 078	26 000	-16,28 %	-2,71 %

Taulukko 4 Perusturva yhteensä, nettomenojen muutos

Kokemäki	2001	2002	2003	2004	2005	2006	01...06 Yht	01...06/v.
NETTOMENOT TOIMINNOITTAIN VUODEN 2006 RAHAN ARVOSSA								
Sosiaali ja terveys yhteensä	17 942 928	18 930 436	20 594 696	21 243 480	21 380 902	22 425 000	24,98 %	4,16 %
...josta sosiaalitoimi	7 835 307	8 434 690	9 056 327	9 543 625	9 397 826	9 995 000	27,56 %	4,59 %
...josta terveydenhuolto	10 107 621	10 495 746	11 538 369	11 699 855	11 983 075	12 430 000	22,98 %	3,83 %
Verotettavan tulon muutos							4,92 %	0,82 %
Osuus nettomenoista	67,52 %	68,67 %	70,01 %	68,95 %	67,78 %	68,73 %		
Osuus valtionosuuksista	176,29 %	168,45 %	180,93 %	183,58 %	179,88 %	186,69 %		

Sosiaali- ja terveystoimi on kokonaisuudessaan kasvanut selvästi yli sen, mihin kaupungin oma rahoitus olisi pystynyt. Suurin ongelma kaupungilla on sosiaalitoimen kasvussa, terveydenhuolto on kasvanut jopa maltillisesti. Sosiaalitoimen osalta tiedossa on ollut jo se, että laitoshoidon on ollut vallitseva käytäntö Kokemäellä, mutta huolestuttava kehitys on ollut päivähoitossa: perhepäivähoitoisuus laskee koko ajan laitoshoidon hyväksi.

Terveydenhuollossa perusterveydenhuolto on kasvanut paljon, mutta erikoissairaanhoidon trendi on ollut vähintäänkin kohtuullinen. Tämä saattaa olla seurausta myös siitä, että perusterveydenhuoltoon on panostettu.

Taulukko 5 Sosiaalitoimi, eri sektoreiden nettomenojen muutos

Kokemäki	2001	2002	2003	2004	2005	2006	01...06 Yht	01...06/v.
NETTOMENOT TOIMINNOITTAIN VUODEN 2006 RAHAN ARVOSSA								
Sosiaalitoimi yhteensä	6 691 654	7 146 131	7 676 003	8 462 364	8 206 292	9 995 000	49,37 %	8,23 %
Verotettavan tulon muutos							26,59 %	0,82 %
Osuus nettomenoista	25,18 %	25,92 %	26,09 %	27,47 %	26,01 %	30,63 %		
Osuus valtionosuuksista	65,75 %	63,59 %	67,44 %	73,13 %	69,04 %	83,21 %		
Sosiaalitoimen hallinto	306 259	648 004	319 922	352 380	334 574	265 000	-13,47 %	-2,25 %
Lasten päivähoito	1 797 934	1 890 809	2 083 729	2 136 304	2 140 861	2 039 000	13,41 %	2,23 %
Päiväkotihoido	514 001	602 250	683 277	759 295	721 489	781 000	51,95 %	8,66 %
Muu lasten päivähoito - perhepäivähoito	1 285 003	1 288 559	1 400 452	1 377 009	1 419 372	786 000	-38,83 %	-6,47 %
Lasten ja nuorten lastenhuolto	0	18 089	33 899	592 544	609 622	596 000		
Muut lasten ja perheiden palvelut	401 563	336 238	445 984	380 696	364 336	515 000	28,25 %	4,71 %
Vanhusten laitospalvelut	1 688 708	1 710 985	1 727 789	2 056 599	1 980 758	2 095 000	24,06 %	4,01 %
Vammaishuollon laitospalvelut	645 714	650 132	684 336	740 418	730 725	816 000	26,37 %	4,40 %
Suojatyö sekä muut vanhusten ja vammaisten palvelut	1 507 737	1 619 477	2 102 797	2 056 599	2 180 887	2 170 000	43,92 %	7,32 %
Kotipalvelu	697 114	722 487	777 558	721 540	734 831	793 000	13,75 %	2,29 %

Taulukko 6 Terveysthuolto, eri sektoreiden nettomenojen muutos

Kokemäki	2001	2002	2003	2004	2005	2006	01...06 Yht	01...06/v.
NETTOMENOT TOIMINNOITAIN VUODEN 2006 RAHAN ARVOSSA								
Terveysthuolto yhteensä	10 107 621	10 495 746	11 538 369	11 699 855	11 983 075	12 430 000	22,98 %	3,83 %
Verotettavan tulon muutos							4,92 %	0,82 %
Osuus nettomenoista	38,04 %	38,08 %	39,22 %	37,97 %	37,99 %	38,10 %		
Osuus valtionosuuksista	99,31 %	93,40 %	101,37 %	101,11 %	100,82 %	103,48 %		
Perusterveydenhuolto	3 293 892	3 415 587	3 798 806	3 755 574	3 845 545	4 527 000	37,44 %	6,24 %
Osuus nettomenoista	12,40 %	12,39 %	12,91 %	12,19 %	12,19 %	13,87 %		
Osuus valtionosuuksista	32,36 %	30,39 %	33,37 %	32,45 %	32,35 %	37,69 %		
Hammaslääkäri	398 351	450 091	495 773	504 449	589 096	380 000	-4,61 %	-0,77 %
Erikoissairaanhoido	6 342 562	6 508 767	7 128 322	7 341 250	7 440 673	7 415 000	16,91 %	2,82 %
Osuus nettomenoista	23,87 %	23,61 %	24,23 %	23,83 %	23,59 %	22,73 %		
Osuus valtionosuuksista	62,32 %	57,92 %	62,62 %	63,44 %	62,60 %	61,73 %		
Vuodeosaston oma toiminta	1 143 653	1 288 559	1 380 324	1 081 261	1 191 534	1 475 000	28,97 %	4,83 %
Ympäristöterveydenhuolto	72 817	121 301	115 468	98 583	107 761	108 000	48,32 %	8,05 %

Taulukko 7 Toimintokohtaisten nettomenojen muutos asukasluvun ja väestön ikärakenteen muuttuessa

Kokemäki	Nettomeno 2006	Laskenn. nettom. muutos				Muutos %:ia vuodessa			
		2006...10	2006...15	2006...20	2006...25	2006...10	2006...15	2005...20	2006...25
Asukasluvun muutos		-211	-316	-368	-405	-0,6 %	-0,4 %	-0,3 %	-0,3 %
Yleishallinto	491 000	-12 385	-18 548	-21 600	-23 772	-0,6 %	-0,4 %	-0,3 %	-0,3 %
Muut palvelut	2 104 000	-53 072	-79 482	-92 561	-101 867	-0,6 %	-0,4 %	-0,3 %	-0,3 %
Perusopetus	5 901 000	-963 180	-1 042 429	-786 394	-786 394	-4,1 %	-2,0 %	-0,9 %	-0,7 %
Lukio	976 000	-52 053	-139 893	-237 493	-159 413	-1,3 %	-1,6 %	-1,6 %	-0,9 %
Kansalaisopisto	143 000	-3 607	-5 402	-6 291	-6 923	-0,6 %	-0,4 %	-0,3 %	-0,3 %
Kirjasto	289 000	-7 290	-10 917	-12 714	-13 992	-0,6 %	-0,4 %	-0,3 %	-0,3 %
Liikunta ja ulkoilu	223 000	-5 625	-8 424	-9 810	-10 797	-0,6 %	-0,4 %	-0,3 %	-0,3 %
Nuorisotyö	77 000	-5 770	-7 678	-7 245	-6 637	-1,9 %	-1,1 %	-0,6 %	-0,5 %
Museot, teatterit jne	57 000	-1 438	-2 153	-2 508	-2 760	-0,6 %	-0,4 %	-0,3 %	-0,3 %
Yleinen kulttuuritoimi, menot	26 000	-656	-982	-1 144	-1 259	-0,6 %	-0,4 %	-0,3 %	-0,3 %
Sosiaalitoimen hallinto	265 000	-6 684	-10 011	-11 658	-12 830	-0,6 %	-0,4 %	-0,3 %	-0,3 %
Lasten päivähoito	2 039 000	164 890	148 803	140 759	100 542	2,0 %	0,8 %	0,5 %	0,3 %
Esiopetus	512 000	87 579	33 684	47 158	-26 947	4,3 %	0,7 %	0,6 %	-0,3 %
Lasten ja nuorten laitoshuolto	596 000	-44 658	-59 432	-56 074	-51 374	-1,9 %	-1,1 %	-0,6 %	-0,5 %
Muut lasten ja perheiden palvelut	515 000	-38 589	-51 355	-48 454	-44 392	-1,9 %	-1,1 %	-0,6 %	-0,5 %
Vanhusten laitospalvelut	2 095 000	120 103	444 154	657 166	838 453	1,4 %	2,4 %	2,1 %	2,1 %
Vammaishuollon laitospalvelut	816 000	-20 583	-30 826	-35 898	-39 507	-0,6 %	-0,4 %	-0,3 %	-0,3 %
Suojatyö sekä muut vanhust. ...	2 170 000	124 402	460 054	680 692	868 469	1,4 %	2,4 %	2,1 %	2,1 %
Vanhusten kotipalvelu	621 784	35 646	131 822	195 043	248 848	1,4 %	2,4 %	2,1 %	2,1 %
Lasten kotipalvelu	54 068	4 372	3 946	3 733	2 666	2,0 %	0,8 %	0,5 %	0,3 %
Muiden kotipalvelut	117 148	-6 979	-14 524	-19 164	-22 810	-1,5 %	-1,4 %	-1,1 %	-1,0 %
Toimeentulotuki	356 000	-8 980	-13 448	-15 661	-17 236	-0,6 %	-0,4 %	-0,3 %	-0,3 %
Terveysthuolto	12 430 000	-143 657	44 451	189 208	321 401	-0,3 %	0,0 %	0,1 %	0,1 %
...josta yli 64-vuotiaat	4 350 500	249 407	922 334	1 364 678	1 741 141	1,4 %	2,4 %	2,1 %	2,1 %
...josta alle 64-vuotiaat	8 079 500	-393 063	-877 883	-1 175 471	-1 419 740	-1,2 %	-1,2 %	-1,0 %	-0,9 %
Perusterveydenhuolto	4 527 000	-52 320	16 189	68 909	117 054	-0,3 %	0,0 %	0,1 %	0,1 %
...josta yli 64-vuotiaat	1 584 450	90 834	335 914	497 015	634 123	1,4 %	2,4 %	2,1 %	2,1 %
...josta alle 64-vuotiaat	2 942 550	-143 154	-319 725	-428 106	-517 069	-1,2 %	-1,2 %	-1,0 %	-0,9 %
Hammaslääkäri	380 000	-4 392	1 359	5 784	9 826	-0,3 %	0,0 %	0,1 %	0,1 %
...josta yli 64-vuotiaat	133 000	7 625	28 197	41 720	53 229	1,4 %	2,4 %	2,1 %	2,1 %
...josta alle 64-vuotiaat	247 000	-12 016	-26 838	-35 936	-43 403	-1,2 %	-1,2 %	-1,0 %	-0,9 %
Erikoissairaanhoido	7 415 000	-85 697	26 517	112 870	191 729	-0,3 %	0,0 %	0,1 %	0,1 %
...josta yli 64-vuotiaat	2 595 250	148 781	550 210	814 086	1 038 661	1,4 %	2,4 %	2,1 %	2,1 %
...josta alle 64-vuotiaat	4 819 750	-234 478	-523 693	-701 216	-846 933	-1,2 %	-1,2 %	-1,0 %	-0,9 %
Vuodeosasto	1 475 000	-17 047	5 275	22 452	38 139	-0,3 %	0,0 %	0,1 %	0,1 %
...josta yli 64-vuotiaat	516 250	29 596	109 448	161 939	206 612	1,4 %	2,4 %	2,1 %	2,1 %
...josta alle 64-vuotiaat	958 750	-46 643	-104 174	-139 487	-168 473	-1,2 %	-1,2 %	-1,0 %	-0,9 %
Ympäristöterveydenhuolto	108 000	-2 724	-4 080	-4 751	-5 229	-0,6 %	-0,4 %	-0,3 %	-0,3 %
	32 874 000	-838 213	-228 591	549 090	1 051 470	-0,6 %	-0,1 %	0,1 %	0,2 %
Tasointu	-1 460 000	36 827	55 154	64 230	70 687	-0,6 %	-0,4 %	-0,3 %	-0,3 %
Nettomeno yhteensä	31 414 000	-801 386	-173 438	613 319	1 122 157	-0,6 %	-0,1 %	0,1 %	0,2 %

Taulukko osoittaa hyvin sen, kuinka kaupunki pystyisi oikein toimimalla supistamaan sitä palveluntarjontaa, jolle jatkossa ei ole niin suurta kysyntää kuin mitä kysyntä on menneisyydessä ollut. Tämä karsimismahdollisuus tarkoittaisi esimerkiksi perusopetuksen osalta kaavamaisesti laskettuna sitä, että nettomenot voisivat laskea yli 4 %:ia vuodessa muutaman seuraavan vuoden ajan. Samanlainen kehitys olisi mahdollisuus saavuttaa lukio-opetuksessa, hallinnossa yleensä ja muissa palveluissa.

Kokemäen kehitys ja ennuste on jossain määrin totutusta poikkeava (ja vaikeasti perusteltavissa oleva) siksi, että kouluikäisten määrä alenee, mutta päivähoitoikäisten määrä jopa kasvaa. Vain kukaan siltä, että kaupungin päivähoito on siinä määrin hyvin hoidettu, että pienten lasten vanhemmat muuttavat kaupungista pois vasta, kun lapset menevät kouluun.

Terveydenhuollon nettomenojen kasvun pelätty lisäys kompensoituu ainakin osittain sillä, että tarve pienenee kaupungista muuton vuoksi. Vanhusten laitoshoidon saatavuus on muuten erilainen laitospainotteinen palvelurakenne vaatii paljon lisäresursointia.

Palveluntarvetta tarkastellessa onkin huomattava se, että niitä palveluita, joita ei todellakaan jatkossa tarvita samassa mitassa kuin nyt, on karsittava, muutoin kaupungilla ei ole resursseja suunnattavaksi väestön ikärakenteen muutoksesta johtuville palveluntarpeenlisäyksille. Kaupungin kokonaispalveluntarve on mahdollista supistaa aivan tarkastelujakson alussa jopa 0,6%:ia vuodessa.

Muutoksen tarpeeseen ja tarjontaan tuonee myös ”**Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksen seurantaindikaattorit**”. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto antoivat helmikuussa 2008 uuden Ikäihmisten palveluja koskevan laatusuosituksen. Stakesin SOTKANet-verkkopalveluun on koottu seurantaindikaattoreita, joilla laatusuosituksessa esitettyjä tavoitteita voidaan seurata. Mukana on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, palvelutarpeen, palvelurakenteen sekä talouden seurantaan ja vertailuun tarkoitettuja tietoja.

Taulukko 8 Valtakunnalliset tavoitteet ja Kokemäen tilanne 2006/2007

	Kokemäki	Koko maa	Tavoite	Nyt Koke-mäellä	Tavoite	Erotus: Tavoite - Nykytila
75-vuotta täyttäneitä väestöstä %:ia	11,5	7,8				
Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11 olleet 75-vuotta täyttäneet asiakkaat, %:ia vastaavanikäisestä väestöstä	8,7	11,3	13-14%	82,2	122,8	40,6
Omaishoidon tuen piirissä 30.11 olleet 75-vuotta täyttäneet asiakkaat, %:ia vastaavanikäisestä väestöstä	2	3,9	5-6%	18,9	47,2	28,3
Ikäntyneiden tehostetun palveluasumisen piirissä 30.11 olleet 75-vuotta täyttäneet asiakkaat, %:ia vastaavanikäisestä väestöstä (2006)	4,5	3,9	5-6%	42,8	47,6	4,8
Pitkäaikaisessa laitoshoidossa 30.11 olleet 75-vuotta täyttäneet asiakkaat, %:ia vastaavanikäisestä väestöstä (2006)	8,8	6,5	3 %	83,8	28,6	-55,2

Kokemäki hoitaa vanhuksiaan huomattavan laitospainotteisesti, ja päästäkseen avohoitoisuuden tavoitteeseen kaupungin on muutettava palvelurakennetta. Muutostarve 2006/2007 vanhusten lukumääristä johdettuna on vuoteen 2012 mennessä seuraava:

- kotihoidon piiriin tulee saattaa noin 41 yli 75-vuotiasta lisää
- omaishoidon tuen piiriin noin 28 yli 75-vuotiasta lisää

- ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen piiriin noin viisi yli 75-vuotiasta lisää ja
- pitkäaikaisesta laitoshoidosta pois noin 55 vanhusta.

Taulukko 9 Asukasluvun ja väestön ikärakenteen muutosennuste

Kunnan nimi:	Kokemäki	KNO	271	Copyright Perlacon Oy 2006-2008							
Kaikki								Muutos 2025./..2005		Muutos/v.	
	2005	2010	2015	2020	2025	2030	kpl	%:ia			
Asukasluku	8 365	8 154	8 049	7 997	7 960	7 912	-405	-4,8 %	-20	-0,2 %	
Ikärakenne, kpl											
0... 6 vuotta	507	548	544	542	532		25	4,9 %	1	0,2 %	
6 - vuotta	76	89	81	83	72		-4	-5,3 %	-0	-0,3 %	
Peruskoulu, 7 ... 16-v	968	810	797	839	839		-129	-13,3 %	-6	-0,7 %	
Lukio, 17... 19	300	284	257	227	251		-49	-16,3 %	-2	-0,8 %	
Työikä, 20 ... 64 v	4 741	4 557	4 210	3 960	3 749		-992	-20,9 %	-50	-1,0 %	
65 ... 74-vuotiaat	929	1 005	1 225	1 328	1 237		308	33,2 %	15	1,7 %	
75... 84 -vuotiaat	707	694	700	780	986		279	39,5 %	14	2,0 %	
yli 84 -vuotiaat	213	256	316	321	366		153	71,8 %	8	3,6 %	
Eläkeikä, yli 64 v	1 849	1 955	2 241	2 429	2 589		740	40,0 %	37	2,0 %	
Keskilukujen keskiarvo	42,6	43,5	44,8	45,5	46,4						

Indeksoitu muutos: Määräxx/Määrä05 Lähde: Tilastokeskus, väestötilasto 31.5.2007

	2005	2010	2015	2020	2025				
0... 6 vuotta	6,06 %	6,72 %	6,76 %	6,78 %	6,68 %	ASL 70	10 550	-20,7 %	(Δ 2005 /1970)
6 - vuotta	0,91 %	1,09 %	1,01 %	1,04 %	0,90 %	ASL 80	9 869	-15,2 %	(Δ 2005 /1980)
Peruskoulu, 7 ... 16 v	11,57 %	9,93 %	9,90 %	10,49 %	10,54 %	ASL 90	9 483	-11,8 %	(Δ 2005 /1990)
Lukio, 17... 19	3,59 %	3,48 %	3,19 %	2,84 %	3,15 %	ASL 07	8 365		
Työikä, 20 ... 64 v	56,68 %	55,89 %	52,30 %	49,52 %	47,10 %	ASL 25	7 960	-4,8 %	(Δ 2025 / 2005)
65 ... 74-vuotiaat	11,11 %	12,33 %	15,22 %	16,61 %	15,54 %	ASL 30	7 912	-5,4 %	(Δ 2030 / 2005)
75... 84 -vuotiaat	8,45 %	8,51 %	8,70 %	9,75 %	12,39 %	Synt. ./.. Kuoll. - 10 vuotta			-395
yli 84 -vuotiaat	2,55 %	3,14 %	3,93 %	4,01 %	4,60 %	Prosenttia asukasluvusta 2007			-4,72 %
Eläkeikä, yli 64 v	22,10 %	23,98 %	27,84 %	30,37 %	32,53 %	Sis. muuttoliike keskim. (vuodessa)			7,61 %

Kokemäki	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Miehet	4 135	4 012	3 951	3 916	3 897	3 869
Naiset	4 230	4 142	4 098	4 081	4 063	4 043
Kaikki	8 365	8 154	8 049	7 997	7 960	7 912

Josta sukupuoli	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Miehet	49,4 %	49,2 %	49,1 %	49,0 %	49,0 %	48,9 %
Naiset	50,6 %	50,8 %	50,9 %	51,0 %	51,0 %	51,1 %

PARAS -hankkeen huoltos.

(Alle kouluikäiset + kouluikäiset + Yli 64-vuotiaate) / (Lukioikäiset + aktiiviväestö)

Taulukko 10 Oppilasennusteet kouluittain ja luokka-asteittain 28.8.2008**JALONOJAN KOULU**

	ESI	1 LK	2 LK	3 LK	4 LK	5 LK	6 LK	YHT.
2006-2007	0	4	5	4	3	9	6	31
2007-2008	0	1	4	4	4	1	10	24
2008-2009	0	0	1	3	4	4	1	13
2009-2010	0	4	0	1	3	4	4	16
2010-2011	4	0	4	0	1	3	4	16
2011-2012	3	4	0	4	0	1	3	15
2012-2013	3	3	4	0	4	0	1	15
2013-2014	4	3	3	4	0	4	0	18

KORKEAOJAN KOULU

	ESI	1 LK	2 LK	3 LK	4 LK	5 LK	6 LK	YHT.
2006-2007	4	5	4	3	6	2	8	32
2007-2008	2	4	7	2	3	6	2	26
2008-2009	4	2	3	6	2	3	6	26
2009-2010	1	4	2	3	6	2	3	21
2010-2011	3	1	4	2	3	6	2	21
2011-2012	3	3	1	4	2	3	6	22
2012-2013	0	3	3	1	4	2	3	16
2013-2014	4	0	3	3	1	4	2	17

LÄHTEENMÄEN KOULU

	ESI	1 LK	2 LK	3 LK	4 LK	5 LK	6 LK	YHT.
2006-2007	9	5	6	6	5	3	4	38
2007-2008	10	8	5	5	6	6	3	43
2008-2009	6	12	10	5	5	8	6	52
2009-2010	6	3	12	10	5	5	8	49
2010-2011	6	6	3	12	10	5	5	47
2011-2012	5	6	6	3	12	10	5	47
2012-2013	5	5	6	6	3	12	10	47
2013-2014	5	5	5	6	6	3	12	42

PEIPOHJAN KOULU

	ESI	1 LK	2 LK	3 LK	4 LK	5 LK	6 LK	YHT.
2006-2007	21	11	18	19	17	22	19	127
2007-2008	19	18	9	19	21	19	23	128
2008-2009	13	20	18	9	19	22	21	122
2009-2010	12	13	20	18	9	19	22	113
2010-2011	18	12	13	20	18	9	19	109
2011-2012	21	18	12	13	20	18	9	111
2012-2013	25	21	18	12	13	20	18	127
2013-2014	10	25	21	18	12	13	20	119

RISTEN KOULU

	ESI	1 LK	2 LK	3 LK	4 LK	5 LK	6 LK	YHT.
2006-2007	5	8	10	5	10	12	7	57
2007-2008	6	6	8	10	5	10	12	57
2008-2009	8	7	5	7	11	5	10	53
2009-2010	12	8	7	5	7	11	5	55
2010-2011	7	12	8	7	5	7	11	57
2011-2012	2	7	12	8	7	5	7	48
2012-2013	7	2	7	12	8	7	5	48
2013-2014	5	7	2	7	12	8	7	48

TULKKILAN KOULU

	ESI	1 LK	2 LK	3 LK	4 LK	5 LK	6 LK	YHT.
2006-2007	37	34	31	45	43	36	39	265
2007-2008	37	35	34	32	42	40	35	255
2008-2009	35	37	37	32	33	41	41	256
2009-2010	28	35	37	37	32	33	41	243
2010-2011	33	28	35	37	37	32	33	235
2011-2012	34	33	28	35	37	37	32	236
2012-2013	37	34	33	28	35	37	37	241
2013-2014	40	37	34	33	28	35	37	244

TUOMAALAN KOULU

	ESI	1 LK	2 LK	3 LK	4 LK	5 LK	6 LK	YHT.
2006-2007	2	6	6	2	5	5	3	29
2007-2008	7	3	6	6	2	5	5	34
2008-2009	5	7	3	6	6	2	5	34
2009-2010	6	5	7	3	6	6	2	35
2010-2011	8	6	5	7	3	6	6	41
2011-2012	5	8	6	5	7	3	6	40
2012-2013	3	5	8	6	5	7	3	37
2013-2014	4	3	5	8	6	5	7	38

YHTEENSÄ 0-6 luokat

	ESI	1LK	2LK	3LK	4LK	5LK	6LK	YHT
2006-2007	78	73	80	84	89	89	86	579
2007-2008	81	75	73	78	83	87	90	567
2008-2009	71	85	77	68	80	85	90	556
2009-2010	65	72	85	77	68	80	85	532
2010-2011	79	65	72	85	77	68	80	526
2011-2012	73	79	65	72	85	77	68	519
2012-2013	80	73	79	65	72	85	77	531
2013-2014	72	80	73	79	65	72	85	526

YHTEISKOULU

	7 lk	8 lk	9 lk	yht
2006-2007	97	85	93	275
2007-2008	92	94	86	272
2008-2009	92	89	92	273
2009-2010	90	92	89	271
2010-2011	85	90	92	267
2011-2012	80	85	90	255
2012-2013	68	80	85	233
2013-2014	77	68	80	225

Edellä olevaan taulukkoon on koottu koulujen oppilasmäärät. Tilastoinnin ajankohta on 08/2008. Valmistelussa käytetään vain Väestörekisterikeskuksen virallisia tilastoja, ei esimerkiksi koulujen läheisyydessä valmisteltuja epävirallisia oppilasennusteita. Valmistelu- ja päätöksentekotilanne on myös oppilasmäärien kehityksen suhteen haastava: väestön kasvu keskittyy taajama-alueille ja niiden välittömään läheisyyteen, eikä kyläkouluverkoston vahvistaminen ole enää perusteltua siitäkään huolimatta, että kylille voi muuttaa yksittäisiä asukkaita. Pysyvä peruste kylille muuttamiseen ei voi enää uskottavasti olla kyläkoulujen säilyminen nykyisellään.

Kaupungin on jatkossakin tarkasteltava kouluverkkoaan siitä huolimatta, että kouluverkko on hankalasti muodostunut: koulut ovat hankalalla etäisyydellä toisistaan ja joidenkin lakkautusuhan alla olevien koulujen alueen kylät ovat masinoituneet koulunsa taakse. Konsultin näkemys on, että kaupunki tulisi toimeen neljällä alakoululla. Kaupungin kanssa yhdessä tehdyt laskelmat osoittavat, että yhden koulun lakkauttaminen toisi mukanaan 150.000 – 200.000 euron vuotuisen säästön. Tämän lisäksi koulurakennuksen myynnistä seuraisi vähintäänkin usean kymmenen tuhannen euron suuruinen rahoitusvaikutus, joidenkin koulujen osalta myynnistä olisi saatavissa myös alijäämää poistava tulovaikutus. Toimenpideohjelmassa myöhemmin esitetään sanamuoto, jolla valtuusto linjaa kouluverkon supistamisen, mutta konsultin näkemyksen mukaan supistaminen olisi mahdollista tehdä perustellusti nopeammin ja suurempana.

4. KAUPUNGIN TALOUDEN FINANSSIRISKIT

Taulukko 11 Kirjallisuudesta johdetut finanssiriskit yhteensä

Kuntakortti II, finanssiriskit		
Kokemäki		Riskipisteet 9 /15
A. Menestystekijät	3	3
B. Staattiset riskit	3	
C. Dynaamiset riskit	3	

Kunnan toiminnan rahoitukseen kohdistuu erilaisia riskejä, finanssiriskejä.

Riskit ovat paikannettavissa taustalta kumpuaviin (menestys)tekijöihin ja varsinaisiin tuloslaskelmasta, taseesta ja rahoitusosasta pääteltävissä oleviin tekijöihin. Jos taustalla vaikuttavat riskitekijät ovat hyvissä riskiluokissa (lähempänä yhtä kuin viittä), voidaan uskoa, että oikealla taloudenhoidolla ja kuntastrategialla kunnan rahoitus on turvattu. Kokemäen kaupungin taustalla olevien muuttujien yhteenlasketut riskit ovat keskinkertaisessa riskiluokassa kolme. **Kaupungin talouden staattista rahoitusriskiasemaa, eräänlaista riskinsietokykyä kuvaavat tunnusluvut ovat keskinkertaisessa luokassa kolme, mikä on myös maltillinen lukema.** Dynaamiset finanssiriskit, jotka vasta realisoituessaan vaikuttavat kaupungin rahoitusasemaan, ovat olleet vuonna 2006 samassa riskiluokassa kaksi. Jos Kokemäen kaupungin kaltaisen kunnan rahoitusriskit realisoituvat, se heijastuu nopeasti kaupungin kykyyn rahoittaa uutta palvelurakennetta terveellä tavalla.

Taulukko 12 Finanssiriskien taustalla vaikuttavat menestystekijät

A. Menestystekijät		
Tiedot yleisesti vuoden 2005 ja 2006 tietoja		Luokat LK 1...5
Muuttuja	Arvot	
Maakunta	Satakunta	2
Asukasluokiryhmä	6000...10000 as.	4
Kuntatyyppi	Maaseudun palvelukeskus	5
Alkutuotannon osuus	8,90	2
As:n muutos 90 -> 06	-12,5 %	4
BKT per perhe	21 908	2
Huoltosuhte	1,51	3
Jabstus	28,5	2
Koulutustaso	236	3
Muut palvelut	5,70	5
Taajama-aste	62,70	3
Työpaikkaomav.	91,3	2
Työttömyysaste	10,10	3
Väestön tiheys	17,20	2
Ikärakenne vuonna 2005		
0-7 vuotiaita	6,1 %	4
0-19 vuotiaita	21,2 %	4
20-64 vuotiaita	56,7 %	3
Yli 64- vuotiaita	22,1 %	4
yli 80 vuotiaita	2,5 %	4
Ikärakenteen muutos 2005 - 2020		
Alle 7-v, muutos	0,7 %	1
0-19 -v, muutos	-1,1 %	2
20-64 -v, muutos	-7,2 %	4
Yli 64 -v, muutos	8,3 %	3
yli 80 -v, muutos	1,5 %	3
Menestystekijät		3

Menestystekijöistä hyvässä riskiluokassa ovat sijainti, alkutuotannon vähäinen ja jalostuksen suurempi osuus, koulutustaso, taajama-aste, työpaikkaomavaraisuus ja väestön tiheys. Väestön ikärakenne on tarkasteluhetkellä jo melko riskinen, mutta tilanne paranee suhteessa muihin kuntiin: siitäkään huolimatta ikärakenne ei helpotu eikä tee rahoitusongelmaa helpommaksi, kaupungin asema suhteessa muihin muuttuu paremmaksi. Kokemäki on profiloitunut maaseudun palvelukeskukseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että kaupunki pyrkii järjestämään alueellaan laajan valikoiman palveluja. Palvelukeskukseksi profiloituneissa kunnissa erityisesti talouden staattiset riskit ovat korostuneita. Kokemäkeä lähellä oleva kuntarakenne voisi löytyä esikaupunkikunnista, jotka keskittyvät tarjoamaan ”nukkumalähiöpalvelut” kuntalaisille ja toimivat jossain määrin työssäkäyntialueen muiden palvelujen varassa.

Myös rahoituksen riskejä kasvattavat muiden palvelujen pieni osuus.

Taulukko 13 Staattiset finanssiriskit - riskinsietokyky

B. Staattiset riskit - kuvaa riskiasemaa		
(-) kasvatt., (+) alentaa		
Kannattavuus	0,53	2
Maksuvalmius	-7,76	5
Velkaantuneisuus	-0,37	3
Käyttöomaisuusriski	-0,19	3
Yhteensä		3

Staattiset riskit kuvaavat taseen tilannetta ja taseessa jo nyt olevia riskejä, joiden kautta rahoitus voi vaikeutua tai joihin voivat vaikuttaa dynaamiset riskit realisoituessaan. Kaupungin staattiset riskit kuvaavat sitä, että maksuvalmiuden riski on suuri (vaikka kaupunki ei koskaan voikaan joutua yrityksen tapaiseen maksuvalmiuskriisiin), mutta muut staattiset riskit ovat edelleen hallinnassa. Käyttöomaisuuden riski voi realisoitua, jos väestö ikääntyy arvioitavissa olevaa vauhtia ja nuorten asukkaiden määrä vähenee, näin nuorten hyväksi rakennettu infrastruktuuri joudutaan uudelleen arvioimaan ja pahimmillaan joko kirjaamaan alas tai saneeraamaan toisten väestöryhmien käyttöön.

Taulukko 14 Dynaamiset, riskinsietokykyä muuttavat finanssiriskit

C. Dynaamiset riskit (- kasvattaa, + alentaa)		
A. Tuloriskit Tulolajien riski 98...06		
Valtionosuudet	-0,86	2
Kunnallisverot	-0,93	2
Yhteisöverot	-1,07	2
Kiin teistö verot	-0,05	1
Maksut	-0,34	2
Yhteensä		2
B. Menoriskit Menolajien riski 98...06		
Henkilöstömenot	-1,67	4
Ostopalvelut	-3,00	5
Muut ostot	-0,32	5
Avustukset	-0,21	3
Muut menot	-0,05	2
Yhteensä		4
C. Muut dynaamiset riskit		
Korkoriski, + 5%	-0,77	3
ASLn/LVn muutos	-0,06	2
Takausriski	-0,40	2
Valuuttariski, + 5%	0,00	1
Antolainariski	-0,01	2
Yhteensä		2
Dynaamiset yhteensä		3

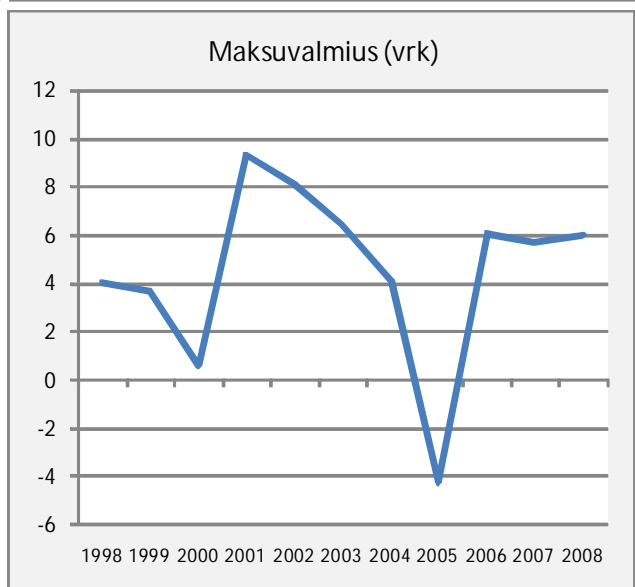
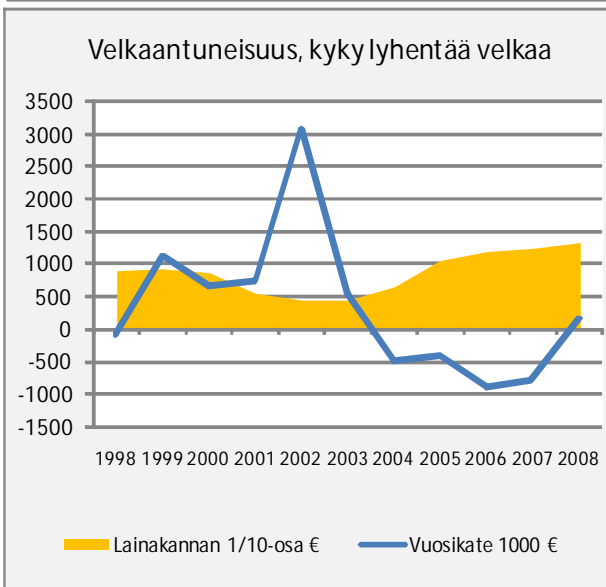
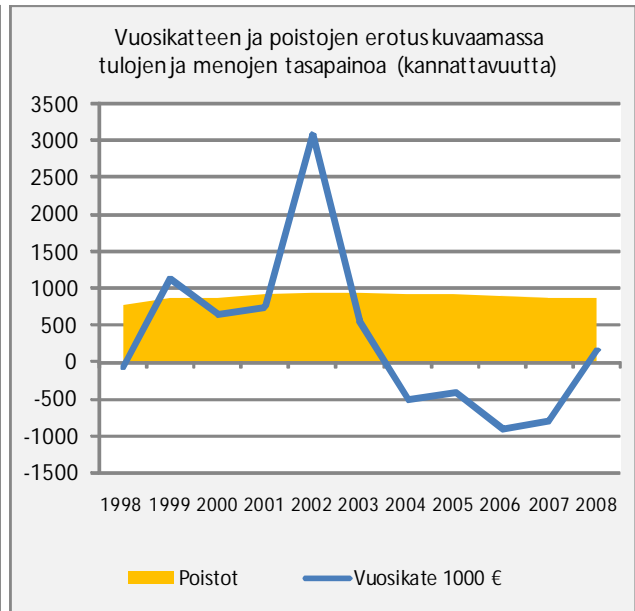
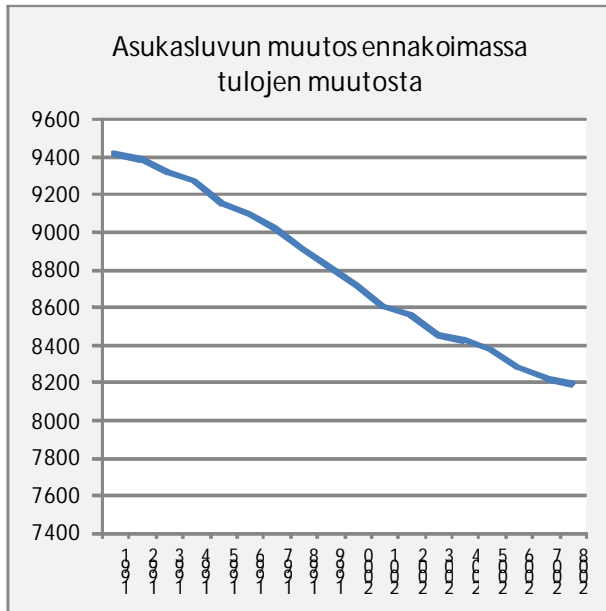
Taulukko 15: Kirjallisuudesta johdetut finanssiriskit yrityskontekstissa ja riskien ominaisuudet

Dynaamiset finanssiriskit edustavat melko pientä tai maltillista riskiä. Kaupunki on joutunut kasvattamaan tulojaan – erityisesti maksuja ja myyntituloja – hyvinkin maltillisesti – tämä voi osoittaa, että tuloissa on mahdollisuus kehittyä. Veroihin liittyvät tuloerät ovat aivan poikkeukselliset, kun verrataan moneen muuhun suomalaiseen kaupunkiin. Normaalisti hyvin riskinen tuloerä, valtionosuudet, on kaupunkilaisten onneksi maltillisessa riskiluokassa kaksi.

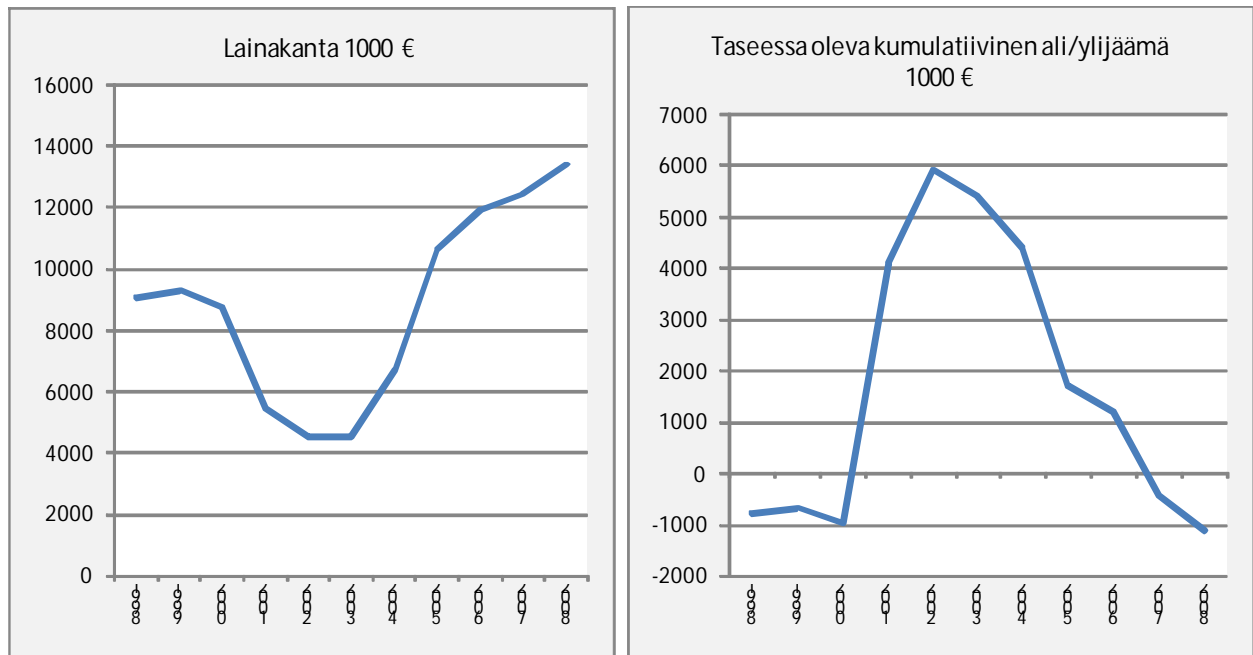
5. HYVÄ VAI PAHA KIERRE?

Kunnan taloutta voidaan tarkastella myös erityisellä kierretarkastelulla. Hyvässä kierteesä olevan kunnan asukasluku on usein korkeintaan lievässä laskussa, useimmiten kuitenkin positiivinen. Tästä seuraa yleensä se, että talous on tasapainoinen (yritystaloudessa kannattava, vuosikate kattaa poistot). Jos talous on kannattava, säilyy kunnan maksuvalmius ja kunta ei yleensä joudu ottamaan lainaa investoidakseen tai lyhentääkseen vanhaa lainaa. Ainoastaan voimakkaassa muuttovoitossa oleva kunta joutuu lainaamaan pystyäkseen rahoittamaan kuntaan muuttavien palvelurakenteen.

Kokemäen kaupungin talous on muodostunut kuitenkin alijäämäiseksi (kannattamaton, ei tasapainoinen toiminta), sen maksuvalmius on heikentynyt ja tase on jo jokseenkin pahasti velkaantunut. Kaupungin lainakanta onkin voimakkaassa kasvussa ja taseessa kumulatiivinen alijäämä alkaa arvioiden mukaan kasvaa. Kokemäen kaupunki on lähihistorian perusteella kierretarkastelun valossa pahaan kierteeseen ajautuva kunta.

Kuva 3 Kierretarkastelu

Kuva 4 Lainakannan ja taseen yli/alijäämän kehitys

Kaupungin meno-/tulorakenne on siis yksi merkittävä syy talouden heikkoon tilaan. Menot ovat kasvaneet jo kauan useita prosentteja nopeammin kuin tulot, ja kehitys on selvästi kiihtynyt kuluvan vuosikymmenen ja erityisesti viimeisen viiden vuoden aikana. Kaupungin tulojen kehitys on ollut selvästi hitaampi verrattaessa sitä samalla tavalla kasvaneisiin ja samankokoisiin kuntiin. Toimintamenojen kasvu on liian kova varsinkin, kun kasvu suhteutetaan tuloihin ja asukasluvun muutokseen. Suhteessa muihin tarkasteltaviin kuntiin menokasvu on ollut jopa maltillista. Menojen kehitystä hidastamalla kehityssuunnasta olisikin saatavissa suotuisa. Verotettavan tulon kasvukehitys on vain lievästi positiivinen ja aivan tarkastelujakson lopulla kehitys on painunut negatiiviseksi – mikä kehitys tuntuu jatkuvan reaalisesti myös kuluvana vuonna. **Menojen kasvun ollessa korkeampi kuin tulojen kasvun, on tilanne kunnan talouden kannalta kestämätön.**

Taulukko meno- ja tulolajien muutoksista on sijoitettu tämän dokumentin loppuun.

Talouden ahdingosta on esitettävissä esimerkkinä alapuolella oleva laskelma, jossa kaupungin taloutta tarkastellaan juuri valtionvarainministeriön kuntaosaston käyttämien kriisimittareiden avulla. **Oikeastaan ainoa mittari, joka EI alittaisi kriisitasoja, olisi veroprosentti.** Alijäämät poistava veroprosentti nykyisellä kasvulla olisi 21 – 24 prosenttia. Tämäkään taso ei riittäisi kerrottavaan kaupungin kassaan ylimääräistä maksuvalmiuspuskuria ja investoinnit olisi jatkuvasti rahoitettava lainalla.

Taulukko 18 Velkatasapainon aiheuttama tilanne kriisimittareilla tulkittuna

Kokemäki	Kriisikuntamittarit											
	2006	2007	TA2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Oma pääoma	13 370	11 739	10 997	9 768	7 957	5 661	2 851	-504	-4 435	-8 975	-14.160	-20.025
Vieras pääoma	15 453	15 928	16 968	19.602	24.324	26.643	29.467	32.827	36.754	41.280	46.441	52.272
Käyttötulot	37 606	38 230	42 743	43 191	43 654	44 140	44 634	45 136	45 646	46 163	46 689	47 223
Vuosikate	-892	-1 433	118	-368	-942	-1 419	-1 924	-2 460	-3 027	-3 628	-4 263	-4 934
Harkinnanvarainen	0	662										
Veroprosentti	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50
Kumulatiivinen ali/ylj.	1 213	-418	-1 160	-2 389	-4 200	-6 496	-9 306	-12.661	-16.592	-21.132	-26.317	-32.182
Kumulatiivinen alijäämä/as	148	-51	-142	-293	-516	-801	-1 152	-1 573	-2 069	-2 644	-3 305	-4 056
Oma veroprosentti	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50	19,50
Vertailu%	18,29	18,39	18,46	18,55	18,65	18,74	18,83	18,93	19,02	19,12	19,21	19,31
Veroprosentti	1,21	1,11	1,04	0,95	0,85	0,76	0,67	0,57	0,48	0,38	0,29	0,20
Lainakanta	1 439	1 506	1 639	1 967	2 554	2 849	3 209	3 638	4 141	4 722	5 387	6 141
Vertailu lainakanta eur/as	1351	1 419	1 489	1 564	1 642	1 724	1 810	1 901	1 996	2 096	2 201	2 311
Taseen alijäämä	1 213	-418	-1 160	-2 389	-4 200	-6 496	-9 306	-12661	-16592	-21132	-26317	-32182
Omavaraisuus	46 %	42 %	39 %	33 %	25 %	18 %	9 %	-2 %	-14 %	-28 %	-44 %	-62 %
Suhteellinen velkaantuneisuus	41 %	42 %	40 %	45 %	56 %	60 %	66 %	73 %	81 %	89 %	99 %	111 %

Budjettikuri

Taulukko 19 Talousarvion toteutuminen ja budjettikuri

Talousarvion toteutuminen							18.8.2008 21:53
Kokemäki							
1000 euroa		Tilinpäätös	Talousarvio	TP - TA		Keskim.	
Toimintakate	2004	-30 012	-28 951	-1 061	3,66 %	3,45 %	Toimintakatteet ovat keskimäärin toteutuneet suurempina kuin on budjetoitu
	2005	-31 000	-29 987	-1 013	3,38 %		
	2006	-32 628	-31 633	-995	3,15 %		
	2007	-34 454	-33 251	-1 203	3,62 %		
Verotulot	2004	18 286	18 125	161	0,89 %	-0,45 %	Verotulot ovat toteutuneet keskimäärin pienempinä kuin on budjetoitu
	2005	19 102	18 803	299	1,59 %		
	2006	20 012	20 287	-275	-1,36 %		
	2007	20 683	21 305	-622	-2,92 %		
Valtionosuudet	2004	11 272	11 546	-274	-2,37 %	1,13 %	Valtionosuudet ovat keskimäärin toteutuneet suurempina kuin on budjetoitu
	2005	11 681	11 437	244	2,13 %		
	2006	12 012	11 977	35	0,29 %		
	2007	13 434	12 859	575	4,47 %		
Vuosikate	2004	-498	489	-987	-201,84 %	-680,79 %	Vuosikatteet ovat toteutuneet keskimäärin pienempinä kuin on budjetoitu
	2005	-403	22	-425	-1931,82 %		
	2006	-892	342	-1 234	-360,82 %		
	2007	-772	600	-1 372	-228,67 %		
Poistot	2004	909	930	-21	-2,26 %	-4,45 %	Poistot ovat toteutuneet keskimäärin pienempinä kuin on budjetoitu
	2005	916	945	-29	-3,07 %		
	2006	871	970	-99	-10,21 %		
	2007	860	880	-20	-2,27 %		
Nettoinvestoinnit	2004	1 428	2 667	-1 239	-46,46 %	-14,69 %	Investoinnit ovat toteutuneet keskimäärin pienempinä kuin on budjetoitu
	2005	2 563	2 572	-9	-0,35 %		
	2006	656	607	49	8,07 %		
	2007	855	1 069	-214	-20,02 %		

Copyright Perlacon Oy yhteistyössä Auditor Kehittämispalvelut Oy:n kanssa
2008

Yllä oleva taulukko kuvaa osaltaan Kokemäen budjettikuria ja talouden arvioitavuutta. Usein alijäämäkunnissa budjettivuodenkaan aikana ei pysytä arvioidussa ja kehityksen suuntaa ei saada käännettyä, vaikka budjetissa tavoiteltaisiin leikkaavuutta. **Erityisen hyvin budjettikurittomuutta kuvaava toimintakate on ylittynyt useina tarkasteluvuosina.** Verotulojen kehitys on arvioitu maltillisesti, mutta siitäkin huolimatta kertymä on osoittautunut arviota heikommaksi. Valtionosuudet on arvioitu maltillisesti. Poistot ja nettoinvestoinnit eivät ole toteutuneet suunnitellusti, mikä osoittaa tuloksen ja rahoituspohjan yllättävää, vuoden aikana tapahtuvaa heikkenemistä useina vuosina.

Toimintakatteen ylitys on huolestuttava asia, koska juuri siihen kunta pystyisi itse riittävällä budjettikurillaan vaikuttamaan. Verotettavien tulojen määrä ja valtionosuudet tulevat enemmänkin annettuina tekijöinä. Jotta budjettikuri säilyy, on toisaalta hallintokunnille tehtävä riittävän selväksi se, että määrärahoja ei saa ylittää, mutta hallintokunnille on myös annettava valtuudet puuttua ylityksiin ilman, että palvelujen karsimisesta kesken budjettivuoden tulee poliittista kysymystä.

6. TULO- JA MENORAKENTEET

Kokemäen kaupunkia verrataan seuraavassa muutamaaan lähikuntaan ja verrokkiryhmään sekä koko maahan. Verrokkiryhmä koostuu kunnista, joiden asukasluku on +/-20 %:n suurempi tai pienempi kuin Kokemäellä. Tarkastelulla pyritään saamaan käsitys siitä, millaisilla tuloilla ja tulopohjalla kunta tuottaa palveluitaan. Verrokkitarkastelussa pyritään löytämään myös sellaisia kuntia, joissa mittarit ovat positiiviset.

Toimialoitteiset palvelukohtaiset tarkastelut on esitetty raportin liitteessä. Liitteeseen on koottu myös joidenkin toimintojen tuottavuuskehitystä kuvaavia tarkasteluja.

Taulukko 20 Verrokkitarkastelussa mukana olevat kunnat

Kunta	Asukasluku	Kunta	Asukasluku
Iitti	7336	Jalasjärvi	8691
Juva	7403	Pieksänmaa	8691
Loviisa	7417	Karkkila	8802
Uusikaarlepyy	7436	Keminmaa	8863
Parkano	7471	Orivesi	8890
Laihia	7522	Karjaa	8977
Jämsänkoski	7524	Alajärvi	9057
Viitasaari	7524	Huittinen	9109
Pyhäselkä	7554	Kalajoki	9152
Ikaalinen	7569	Oulunsalo	9192
Lapinlahti	7594	Nurmes	9193
Harjavalta	7745	Hattula	9281
Haapavesi	7753	Sodankylä	9336
Kristiinankaup.	7760	Eura	9428
Outokumpu	7803	Halikko	9491
Loppi	7823	Närpiö	9515
Suonenjoki	7836	Kemijärvi	9529
Virrat	7943	Pudasjärvi	9561
Haapajärvi	8013	Alavus	9669
Kauhava	8110	Somero	9684
Oulainen	8129	Paimio	9808
Muhos	8191	Kiuruvesi	9864
Toijala	8299	Kitee	9877
Hausjärvi	8343	Hanko	9905
Elimäki	8365	Hämeenkyrö	10089
Kokemäki	8420	Saarijärvi	10096
Kauniainen	8465	Suomussalmi	10248
Asikkala	8547	Kuhmo	10449
Laitila	8569	Pedersören k.	10511
Muurame	8597	Kurikka	10568

Verrokkikunnissa osassa on oma terveyskeskus, osassa ei.

Kokemäen toimintatulot ovat alhaiset sekä verrokkiin että koko maahan verrattuna. Toimintatulo-
lot ovat lisäksi kasvaneet tasaisesti vuodesta 2001. Kaupunki kerää toimintatuloilla koko maahan
nähdn 3,3 miljoonaa ja verrokkiryhmään nähden 3,4 miljoonaa euroa vähemmän tuloja.

Toimintatulot euroa/asukas

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Toimintatulot	440	536	537	555	520	568
Koko maa	751	794	835	876	936	975
Vertailuryhmä	720	773	824	870	936	980
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Toimintatulot	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Koko maa	-2 656 174	-2 174 052	-2 506 680	-2 682 567	-3 448 220	-3 340 331
Vertailuryhmä	-2 392 654	-1 996 945	-2 414 230	-2 638 892	-3 447 425	-3 384 729

Taulukko 21 Toimintatulot verrokkitarkasteluna

Onneksi myös toimintamenot ovat verrokkiryhmän menoja pienemmät – myös koko maan toimintamenot asukasta kohden laskettuna ovat Kokemäkeä suuremmat. Kaupungin menot ovat kasvaneet huolestuttavan paljon asukasta kohti laskettuna, lisäksi asukaskohtaisten menojen ero koko maan ja verrokkiryhmän ja Kokemäen välillä on pienentynyt. Voitaneen päätellä, että verrokkikunnat ovat alkaneet aiemmin sopeuttaa menojaan vastaamaan tulojaan kuin Kokemäki.

Toimintamenot euroa/asukas

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Toimintamenot	3 527	3 879	4 087	4 237	4 420	4 731
Koko maa	3 908	4 132	4 371	4 564	4 768	4 992
Vertailuryhmä	3 881	4 117	4 358	4 579	4 793	5 011
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Toimintamenot	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Koko maa	-3 257 245	-2 132 141	-2 395 241	-2 737 956	-2 879 217	-2 144 908
Vertailuryhmä	-3 025 730	-2 005 278	-2 286 441	-2 867 920	-3 084 898	-2 305 177

Taulukko 22 Toimintamenot verrokkitarkasteluna

Maalaismaisen kaupungin tulopohjan merkittävä osa perustuu verotettaviin tuloihin ja valtion-osuuksiin. Kokemäen verotettavat tulot ovat vuonna 2006 olleet verrokkia ja koko maata selvästi alhaisemmalla tasolla. **Huono verotulopohja johtunee menneisyydessä tapahtuneista asioista ja ovat seurausta myös muista talouteen vaikuttavista negatiivisista asioista. Verotulopohja on todennäköisesti kuntalaisten kesken erittäin epätasainen. Verotulopohja on kuitenkin maaseutumaisessa ympäristössä lähes ainoa keino rahoittaa palvelut, ja koska verotulopohjan kasvattaminen riittävän nopeasti on työlästä, jopa mahdotonta, on menot sopeutettava tuloihin. Kokemäen harmiksi verotettavat tulot ovat kehittyneet tuskin havaittavasti, viimeisinä tarkasteluvuosina verotettava tulo on reaalisesti jopa taantunut. Viimeisenä tarkasteluvuonna koko maan verotettava tulo asukasta kohden on ylittänyt Kokemäen luvut.**

Laskennallinen verotettava tulo euroa/asukas

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verotettava tulo	10 502	10 460	10 465	10 941	11 081	11 317
Koko maa	10 393	10 202	10 294	10 502	11 002	11 647
Vertailuryhmä	10 677	10 490	10 464	10 793	11 198	11 916
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verotettava tulo	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Koko maa	174 487	408 150	270 810	687 824	128 289	-527 906
Vertailuryhmä	-280 169	-48 373	2 436	231 923	-188 349	-959 635

Taulukko 23 Verotettava tulo verrokkitarkasteluna

Maaseutumaisille kunnille toisen tärkeän tuloerän ovat muodostaneet valtionosuudet. Kokemäen valtionosuudet ovat vertailuryhmiä alhaisemmat, mikä johtuu ennen kaikkea kaupungin hyvistä elinolosuhteista verrattuna moneen muuhun kuntaan. Kunnan rahoitusriskien suhteen olisi pa-

rempi, jos rahoitus perustuu esimerkiksi omiin verotuloihin ja alueesta versovaan positiiviseen kehitykseen kuin valtion päätöksistä riippuvaisiin valtionosuuksiin.

Vastoin yleistä oletusta valtionosuuksien määrä on lähihistoriassa jopa kasvanut, Kokemäelläkin jopa useita satoja euroja asukasta kohden. Tämä ei kuitenkaan ole riittänyt, eikä tulevaisuus tuone samanlaista tuntuva tulonlisäystä tullessaan – oletuksena on, että valtionosuusuudistuksen seurauksena valtionosuuksien määrä tulee alenemaan ja kunnat saavat omista verotuloistaan suuremman osan omaan käyttöönsä – tämä tulee olemaan kuitenkin käytännöllisesti katsoen nol-lasummapeliä. Usein alijäämän kattamisprosesseissa esitetään totena laskelmia, joilla koetetaan väittää, että oman sektorin saneeraaminen vähentäisi valtionosuuksia saneerattavia menoja enemmän – tässä yhteydessä on hyvä todeta, että valtio ei koskaan rahoita kunnan toimintaa suuremmilla valtionosuuksilla kuin mitä toiminta maksaa.

Koska kaupungin verotettava tulo on ollut keskimääräistä alemmalla tasolla, on hyvä, että kaupunki on reagoinut tilanteeseen veroprosentilla. Alhaisella veroprosentilla koetetaan usein ohjata hallintokuntien käytöstä, mutta usein huonolla menestyksellä – parempi keino olisi kuitenkin ohjata palvelujen tarjontaa vastaamaan palveluntarvetta.

Valtionosuudet euroa/asukas

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Valtionosuudet	1 266	1 309	1 339	1 396	1 451	1 635
Koko maa	1 687	1 823	1 955	2 046	2 195	2 297
Vertailuryhmä	1 240	1 332	1 375	1 446	1 540	1 611
Valtionosuudet	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Koko maa	-3 602 505	-4 346 187	-5 192 355	-5 430 749	-6 155 495	-5 443 455
Vertailuryhmä	221 849	-195 177	-305 459	-412 514	-734 165	200 114

Taulukko 24 Valtionosuudet verrokkitarjontana

Verotulot euroa/asukas

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verotulot	1 266	2 217	2 146	2 172	2 284	2 418
Koko maa	1 687	2 197	2 112	2 158	2 251	2 400
Vertailuryhmä	1 240	2 235	2 156	2 183	2 295	2 430
Verotulot	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Koko maa	-3 602 505	174 739	287 121	114 204	273 185	148 958
Vertailuryhmä	221 849	-153 194	-83 689	-93 999	-94 511	-99 000

Taulukko 25 Verotulot verrokkitarjontana

Yhteisöveron osalta Kokemäki on selvästi alhaisemmalla tasolla verrattuna verrokkiryhmään tai koko maahan. Lisäksi yhteisöveron muutokset asukasta kohden ovat olleet huomattavat. Myös kiinteistövero kertyy selvästi koko maata ja verrokkiryhmää enemmän: koska Kokemäen kiinteistöveroprosentit ovat jo varsin korkeat, selittyy ero veropohjalla: kaupungin kiinteistöveropohja on joko huomattavan alhainen tai sitten veropohjaa ei ole tarkastettu riittävän usein.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Yhteisövero	145	81	96	114	128	175
Koko maa	378	235	267	299	329	391
Vertailuryhmä	160	101	118	144	165	198
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Yhteisövero						
Koko maa	-1 990 491	-1 298 085	-1 436 086	-1 553 182	-1 669 957	-1 773 395
Vertailuryhmä	-131 244	-172 190	-181 908	-250 002	-309 673	-188 088

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kiinteistövero	103	103	113	118	129	135
Koko maa	178	183	186	199	219	233
Vertailuryhmä	107	108	111	117	135	144
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kiinteistövero						
Koko maa	-640 234	-669 060	-613 265	-672 859	-738 374	-806 302
Vertailuryhmä	-31 802	-41 620	18 452	14 175	-42 751	-70 152

Taulukko 26 Muut verotuloerät

Poistojen taso on Kokemäellä matala vertailussa koko maahan ja vertailuryhmään nähden. Poistoajkojen pituus ei ole selitys tähän, sillä poistoajat ovat nyt pääsääntöisesti kirjanpito-ohjeiden sallimat maksimipoistoajat. Kokemäki on jatkuvasti investoinut asukasta kohden sekä verrokkia että koko maata vähemmän. Tämä alentaa luonnollisesti myös poistojen tasoa.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Poistot	109	110	107	109	104	104
Koko maa	330	342	355	363	370	385
Vertailuryhmä	172	178	188	196	201	207
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Poistot						
Koko maa	-1 890 987	-1 959 605	-2 086 058	-2 123 569	-2 201 867	-2 312 746
Vertailuryhmä	-542 992	-576 794	-681 770	-733 177	-804 957	-848 406

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Nettoinv.	102	97	169	304	78	103
Koko maa	503	518	553	408	492	502
Vertailuryhmä	257	284	298	242	287	317
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Nettoinv.						
Koko maa	-3 428 158	-3 558 616	-3 232 907	-863 972	-3 419 249	-3 277 627
Vertailuryhmä	-1 321 276	-1 583 989	-1 090 963	518 302	-1 730 376	-1 757 023

Taulukko 27 Poistot ja investoinnit

7. YHTEENVETO JA TASAPAINOTUKSEN TARVE

Kokemäen kaupungin talous on jo nyt heikossa kierteessä ja ilman toimenpiteitä se painuu pahaan kierteeseen. Kierteen oikaisu ei ole helppoa. Kaupungin palveluntarjonta on ollut monipuolinen ja laadukas ja sinänsä kaupungin tuloihin suhteutettuna kallis. Toisaalta väestöön kohdistuu muutoksia, etenkin väestön ikärakenteen muutos, joka tulee vaatimaan vaativaa palvelujen uudelleen suuntaamista. Kuntaan muuttavia varten ja samaan aikaan muuttuvaa väestön ikärakennetta ja palvelutarvetta varten on investoitava ja samalla on resursoitava lakisääteisiin palveluihin. Jos ja todennäköisesti kun tuloja ei ole mahdollista kerätä ainakaan kaikilta palvelusektoreilta olenaisesti nykyistä enempää, on ymmärrettävä, että kuntalaisille ei voida ohjata varoja yli lakisääteisen tason, eikä toisaalta ole mahdollista ylläpitää kuntalaisille ”yliystävällistä” palveluverkostoa. Investointeja ei pitäisi rahoittaa velkarahalla, joten vuosikatteeseen on saatava tuntuva nousu. Myös kaupungin toimialaan kuulumattoman omaisuuden myynti saattaa tulevaisuudessa olla välttämätöntä, jotta vaadittavat investoinnit voidaan rahoittaa.

Seuraavassa tarkastelussa on arvioitu talouden kehitystä kahden eri laskelman avulla, ensin esitellään kunnan omaan talousarvioon ja taloussuunnitelmaan perustuva laskelma, jossa tasapainoa tavoitellaan veroprosentilla ja laskelma, jossa rahoituksellista riittäviksi arvioiduilla säästöillä ja veroprosentin maltillisella nostolla. Aiemmin arvioitiin talouden kehitystä velkatasapainon avulla tarkasteltuna.

Laskelmissa on oletettu, että Kokemäen asukasluku muuttuisi Tilastokeskuksen arvion mukaisesti. Kasvukertoimet on arvioitu menneen kehityksen ja lähimenneisyyden perusteella sekä pitäen mittatikkuna Kokemäen tapaisten kuntien yleistä tulo-meno -kehitystä. Tuloihin ja menoihin liittyvät muutokset on arvioitu menneeseen kehitykseen perustuen yhdessä kunnan johdon kanssa. Kertoimet on vahvistettu ohjausryhmässä.

Kaupungin *nettoinvestointien* keskimääräiseksi tavoiteltavaksi tasoksi on ohjausryhmässä arvioitu ja sovittu noin 900.000 euroa vuodessa kahden ensimmäisen suunnitelmavuoden 1.79 miljoonaa euroa ja 3,69 miljoonaa euroa jälkeen.

Kokemäki/Verotasapaino	2007	TAE08	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Asukasluku	8 221	8 192	8 164	8 135	8 106	8 078	8 049	8 020	7 992	7 963	7 934
Veroprosentti, jolla tasapainotilaan	19,50	19,50	20,50	21,50	22,00	22,50	22,50	23,00	23,50	24,00	24,50
Suunniteltu veroprosentti	19,50	19,50	20,50	21,50	22,00	22,50	22,50	23,00	23,50	24,00	24,50
Verotettava tulo	92 995	95 936	96 415	96 897	97 382	97 869	98 358	98 850	99 344	99 841	100 340
Verotettavan tulon muutos-%		3,16 %	0,50 %	0,50 %	0,50 %	0,50 %	0,50 %	0,50 %	0,50 %	0,50 %	0,50 %
Toimintatulot	4 702	6 200	6 262	6 325	6 388	6 452	6 516	6 581	6 647	6 714	6 781
Toimintatulon muutos-%		31,86 %	1,00 %	1,00 %	1,00 %	1,00 %	1,00 %	1,00 %	1,00 %	1,00 %	1,00 %
Toimintamenot	39 156	42 100	42 942	43 801	44 677	45 570	46 482	47 411	48 360	49 327	50 313
Toimintamenon muutos-%		7,52 %	2,00 %	2,00 %	2,00 %	2,00 %	2,00 %	2,00 %	2,00 %	2,00 %	2,00 %
TOIMINTAKATE	-34 454	-35 900	-36 680	-37 476	-38 289	-39 119	-39 966	-40 830	-41 712	-42 613	-43 533
Verot	20 684	21 652	22 730	23 819	24 430	25 048	25 180	25 806	26 439	27 077	27 721
Verotulon muutos-%		4,68 %	4,98 %	4,79 %	2,57 %	2,53 %	0,53 %	2,49 %	2,45 %	2,41 %	2,38 %
Valtionosuudet	12 772	14 800	15 096	15 398	15 706	16 020	16 340	16 667	17 001	17 341	17 687
Valtionosuuden muutos-%		15,88 %	2,00 %	2,00 %	2,00 %	2,00 %	2,00 %	2,00 %	2,00 %	2,00 %	2,00 %
Harkinnanvarainen	662	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rahoitustulot ja -menot	-135	-435	-513	-630	-618	-601	-599	-593	-584	-571	-555
VUOSIKATE	-771	118	633	1 110	1 230	1 348	956	1 050	1 143	1 233	1 321
Poistot	860	860	860	869	877	886	895	904	913	922	931
TULOS	-1 631	-742	-227	242	352	462	61	146	230	311	389
ALI/YLIJÄÄMÄ	-1 622	-742	-227	242	352	462	61	146	230	311	389
Nettoinvestoinnit	855	1 158	2 265	3 780	900	900	900	900	900	900	900
Vuosikate miinus poistot	-1 631	-742	-227	242	352	462	61	146	230	311	389
Vuosikate miinus nettoinvestoinnit	-1 626	-1 040	-1 632	-2 670	330	448	56	150	243	333	421
Lainakanta	12 384	13 424	15 056	17 726	17 396	16 947	16 891	16 740	16 496	16 160	15 736
...eur/asukas	1 506	1 639	1 844	2 179	2 146	2 098	2 099	2 087	2 064	2 029	1 983
...kuinka monta veroprosenttia?	1,62	1,71	1,91	2,25	2,20	2,14	2,13	2,11	2,08	2,03	1,98
Kassavarat	675	675	675	675	675	675	675	675	675	675	675
...eur/asukas	82	82	83	83	83	84	84	84	84	85	85
...kuinka monta veroprosenttia?	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,08	0,08
Kumulatiivinen ali/ylijäämä	-418	-1 160	-1 387	-1 145	-793	-331	-270	-124	106	417	806
...euroa/asukas	-51	-142	-170	-141	-98	-41	-34	-15	13	52	102
...kuinka monta veroprosenttia?	-0,05	-0,15	-0,18	-0,15	-0,10	-0,04	-0,03	-0,02	0,01	0,05	0,10

Taulukko 30. Tilinpäätöksen 2007 ja talousarvion 06/2008 toteutumisennusteeseen perustuva laskelma verotasapainolla arvioituna

Kaupungin hyväksymä talousarvio ja taloussuunnitelma perustuvat vuodesta 2008 alkaen 19,50 veroprosentille. Laskelman kasvukertoimet ovat samat kuin velkatasapainolaskelmassa.

Verotasapainossa pyritään talouden tuloslaskelma saamaan positiiviseksi veroja korottamalla. Näin kaupungin talous siirtyisi alijäämäisestä taloudesta ylijäämäiseksi ja talouden liikkumavara kasvaisi, jolloin kaupunki pääsisi kehittämään toimintaansa.

Veroprosenttia olisi nostettava yhdellä prosenttiyksiköllä vuonna 2009 ja 2010 ja tästä eteenpäin lähes prosenttiyksiköllä vuodessa, lopulta päädyttäisiin 24,50 prosenttiin.

Verojen nostosta huolimatta vuosikate jäisi niin alhaiseksi, että kohtuullisellakaan investointien tasolla kaupungin lainakantaa ei saataisi laskettua ennen kuin vuonna 2015. Taseen alijäämäkehitys saataisiin kuitenkin kuriin. Vuosikate kattaisi poistojen tasonkin vasta vuonna 2010, tuossa vaiheessa veroprosentti olisi 21,50.

Alijäämän kattaminen taseteknisin keinoin

Kunnan talouden alijäämä on - joskin harvoin - katettavissa myös taseteknisin keinoin, lähinnä peruspääomaa alentamalla. Peruspääoman alentaminen onnistuu yleensä vain silloin, kun kunnan asukasluku on jatkuvassa laskussa ja kunta ei uusinvestoi, ja toisaalta voidaan osoittaa myös poistojen tason olevan liian korkea, tai mikäli kunta siirtää olennaisia toimintojaan (ja näihin liittyviä kiinteistöjä yms.) kuntayksikön ulkopuolelle. Kokemäen peruspääoma on ollut vuoden 1997 kirjanpituudistuksesta lähtien lähes sama. Peruspääoma- % on ollut jopa 62.5 vuonna 2002, mutta alentunut sen jälkeen huolestuttavasti päätyen vuoden 2007 tilinpäätöksessä 41,8 prosenttiin. Omavaraisuusaste oli niin ikään vuonna 2002 vielä hyvä, 71,2%, mutta tämäkin tunnusluku on alentunut 41 prosenttiin vuodeksi 2007, mikä on jo huomattavasti alle suositellun 50 %:ia. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä. Hyvänä tavoitetasona voidaan pitää n. 60-70 %:n omavaraisuutta. **Alle 50 %:n omavaraisuusaste merkitsee yleensä kuntataloudessa suurta velkarasitetta.** Peruspääoman alentaminen keinona vahvistaa omaa pääomaa ei ole perusteltua Kokemäen kaupungissa.

Kunnan koko varallisuus kirjautuu taseen pysyviin vastaaviin. Pitkäaikaiseen pääomarahoitukseen kirjautuu se velkaomaisuus, jolla varallisuutta hankitaan. Vuoden 2007 tilinpäätöksen mukaan Kokemäellä taseen pysyviin vastaaviin kirjattu omaisuus kattaa velkarahoituksen, joskin summat ovat lähes samansuuruiset.

Dokumentin lopussa on taulukko taseyhtälötarkastelusta.

KUNTAKORTTI III, KONSERNITASE
Kokemäki
20.8.2008
Kuntanumero
271

Konsernitase	2004	2005	2006	Ka.2006
Taseen loppusumma 1000 €	39 992	42 410	44 874	
Taseen loppusumma €/as	4 781	5 124	5 461	10 353
Oma pääoma + var. 1000 €	16 723	14 266	13 332	
Oma pääoma + var. €/as	1 999	1 724	1 622	4 850
Vieras pääoma 1000 €	21 661	26 534	30 014	
Vieras pääoma €/as	2 589	3 206	3 653	4 718
Lainakanta 1000 €	15 993	17 893	22 015	
Lainakanta €/as	1 912	2 162	2 679	3 564
Josta kunnan osuus				
Lainakanta, 1000 €, kunta	10 571	11 909	12 386	
Lainakanta €/as, kunta	1 264	1 439	1 507	1 545

Konsernitase	2004	2005	2006	Ka.2006
Antolainat, 1000 €, konserni	42	0	0	
Antolainat, €/as, konserni	5	0	0	112
Josta kunnan osuus				
Antolainat, 1000 €, kunta	584	658	655	
Antolainat, €/as, kunta	70	79	80	511
Rahoitusomaisuus, 1000 €	6 610	5 810	6 930	
Rahoitusomaisuus €/as	790	702	843	1 520
Josta kunnan osuus				
Rahoitusomaisuus, 1000 €, kunta	2 176	2 782	2 638	
Rahoitusomaisuus €/as, kunta	260	336	321	1 152
Omavaraisuusaste%	42 %	34 %	30 %	47 %
Gearing (nettovelk.aste)	0,56	0,85	1,13	0,42
Quick Ratio	0,83	0,55	0,54	1,08

Taulukko 33. Konsernitarkastelu 2004-2006

Kokemäen konsernitasetta tarkastellessa on havaittavissa se, että kaupungin lainakanta on vuonna 2006 noin 1000 euroa asukasta kohden pienempi kuin konsernin lainakanta. Sekä kaupungin että konsernin lainakanta on ollut alle maan keskimääräisen lainakannan, konsernin lainakanta jopa huomattavasti alhaisempi kuin maassa keskimäärin. Sama pätee myös rahoitusomaisuuteen, sekä kaupungin rahoitusomaisuus että konsernin rahoitusomaisuus ovat alle maan keskimääräisen.

Konsernitase ei ole kaupungin yleistalouden kannalta hälyttävä, usein kunnat ja kaupungit siirtävät varsinkin lainansa konserniyhtiöihin, vaikka viime kädessä kaupungin on kuitenkin huolehdittava konserniyhtiöidensä lainan takaisin maksusta.

8. TAVOITELTAVA TASAPAINO, TOIMENPITEET JA AJANJAKSO

Varsinaiset ohjelman mukaiset tasapainotuskeinot esitellään seuraavassa palvelukeskuksittain. Esitetyt talouden tasapainotuskeinot tulee hyväksyä ja laittaa täytäntöön yhtenä kokonaisuutena, mitään osia kokonaisuudesta poistamatta tai lisäämättä. Lautakunnat ja lautakuntien esittelijät sitoutuvat huomioimaan keinot euroineen taloussuunnittelussa. Päätöksellään kaupunginvaltuusto sitoutuu sen päätösvallassa olevien taksojen ja verojen korottamiseen.

Muilta osin valtuusto valtuuttaa kaupunginhallituksen saattamaan täytäntöön muut delegoitavissa olevat toimenpiteet. Kaupunginhallituksen harkintavallassa ei ole esimerkiksi myytävien kiinteistöjen suhteen muu kuin se, että korkeimman tarjouksen tehnyt taho saa ostaa ko. kiinteistön. Osa päätöksistä tarkoittaa tiettyyn pisteeseen suunnattavan prosessin käynnistämistä ja prosessin ohjaamista (esimerkiksi ruokahuollon uudelleenjärjestäminen). Näihin prosesseihin kaupunginhallitus ryhtyy viipymättä.

Säästökeinojen yhteydessä on esitetty niiden toimeenpanosta vastaavat viranhaltijat. Kaupunginhallitus raportoi ohjelman toteutumisesta valtuustolle.

Kunkin palvelukokonaisuuden yhteydessä olevaa taulukkoa luetaan niin, että rivillä järjestyksessä tulevat menojen säästöt ovat lisäystä edellisessä sarakkeessa olleeseen menosäästöön tai tulonlisäykseen. Jokainen säästö tai lisäys jää rakenteisiin vaikuttamaan pysyvästi (pois lukien kertaluonteiset omaisuuden myyntivoitot).

Tulojen ja menojen muutoksen tarkastelupisteenä pidetään sitä päivää, minä valtuusto käsittelee paketin.

8.1 Yleishallinto

Yleishallinto	2009	2010	2011	2012	2013	Yht.	
Menojen vähennys							
Valtiolle siirtyvät tehtävät (palvelujen myynti valtiolle tai henkilötyöpanosten vähennys)	62 000	0	0	0	0	62 000	Vastuuhenkilö: talousjohtaja
Ystävyyuskuntatoiminta	0	3 000	0	0	0	3 000	Vastuuhenkilö: kaupunginjohtaja
Opiskelijastipendit	3 000	0	0	0	0	3 000	Vastuuhenkilö: talousjohtaja
Elinkeinotoimi - käyttömäärärahojen vähennys	3 500	0	0	0	0	3 500	Vastuuhenkilö: elinkeinoasiamies
Elinkeinotoimi - kesätyötukien poisto	7 000	0	0	0	0	7 000	Vastuuhenkilö: elinkeinoasiamies
Yleisavustusmäärärahojen vähennys	15 000	0	0	0	0	15 000	Vastuuhenkilö: talousjohtaja
Projektimäärärahojen vähennys	21 000	0	0	0	0	21 000	Vastuuhenkilö: elinkeinoasiamies
Puhelinvaihe- ja monistamopalvelujen tehostaminen	0	20 000	0	0	0	20 000	Vastuuhenkilö: talousjohtaja
Työllistämismäärärahat	25 000	0	0	0	0	25 000	Vastuuhenkilö: talousjohtaja
Ruokapalvelujen keskittäminen, vähennys 4 htv	0	60 000	60 000	0	0	120 000	Esimerkiksi kaupungissa kaksi valmistuskeittöä (terveyskeskuksella ja koulukeskuksessa) tai ostopalvelujen käyttö. Vastuuhenkilö: ruokapalvelupäällikkö
Ruokapalvelujen hankintojen keskittäminen ja järjeistämisen	10 000					10 000	Vastuuhenkilö: ruokapalvelupäällikkö
Maaseututoimi - 0,5 htv.	17 500	0	0	0	0	17 500	Vastuuhenkilö: maaseututoimen johtaja
Taloushallinto - henkilötyöpanosten vähennys 1 htv sisäisin järjestelyin	35 000	0	0	0	0	35 000	Vastuuhenkilö: talousjohtaja
Joukkoliikenne - koulu- ja asiointikuljetusten yhdistäminen, koulujen lukujärjestysten järjeistämisen kuljetusten minimoimiseksi	20 000	0	0	0	0	20 000	Vastuuhenkilö: kaupunginsihteeri
Yhteensä	219 000	83 000	60 000	0	0	362 000	

Jatkoselvitettäviä asioita:

- > Ruokapalvelujen organisoinnista päättäminen 30.6.2009 mennessä (Vastuuhenkilöt: kaupunginjohtaja, talousjohtaja ja ruokapalvelupäällikkö)
- > Elinkeinotoimen järjestäminen tulevaisuudessa (Vastuuhenkilöt: kaupunginjohtaja ja elinkeinoasiamies)
- > Hankintojen (mm. elintarvikkeet) keskittäminen, hankintarenkaat yms., Porin seudun hyödyntäminen (Vastuutaho: johtoryhmä)
- > Puhelinliikenteen kilpailutus (Vastuuhenkilö: talousjohtaja)

8.2 Sivistys ja vapaa-aika

Sivistys ja vapaa-aika	2009	2010	2011	2012	2013	Yht.
Menojen vähennys						
Jalonojan koulun lakkautus 1.8.2009	69 000	96 000	0	0	0	165 000
Muiden koulujen lakkautus	0	0	70 000	95 000	0	165 000
Yläkoulu 4-sarjaiseksi	12 500	30 000	30 000	17 500	0	90 000
Liikuntatoimi, hallinto; henkilö- työvuosien vähennys 0,5 htv v. 2009 ja 0,5 htv v. 2012	17 500	0	0	17 500	0	35 000
Liikuntatoimi, kenttien hoito; henkilötyövuosien vähennys 0,5 htv	15 000	0	0	0	0	15 000
Kansalaisopisto; henkilötyö- panosten vähennys 0,5 htv	20 000	0	0	0	0	20 000
Koulunkäyntiavustajat; työ- panosten vähennys 3 htv marraskuun 2008 tasosta (avustaja pääsääntöisesti vain oppilaille, joilla lausunto)	18 750	45 000	26 500	0	0	90 250
Päivähoito, työpanosten vä- hennys 1 htv	35 000	0	0	0	0	35 000
Lukio, kurssikatto (n. -10 kurssia)	3 125	7 500	4 375	0	0	15 000
Yhteensä	190875	178500	130875	130000	0	630 250

Kaikissa säästöissä vastuuhenkilö sivistysjohtaja.

Koulu lakkautetaan seuraavan lukuvuoden alusta, kun koulun esiopetuksen ja perusopetuksen oppilasmäärän keskiarvo on tarkastuspäivinä (20.9. ja 20.1.) alle 25. Yhden koulun lopettamisen kustannussäästö on noin 165.000 euroa ja koulurakennuksen myymisen rahoitusvaikutus n. 50.000 euroa.

Yläkoulu 4-sarjaiseksi 1.8.2009 alk.

Video- jne. opetuksen kehittäminen

Jatkoselvitettäviä asioita:

> **Selvitetään lukion aikuislinjan käynnistämismahdollisuudet.**

> **Selvitetään jäähallin kanssa tehtävän yhteistyön mahdollisuudet, etenkin kenttien hoidossa.**

> **Päivähoidon rakennetta kehitetään vuoden 2009 aikana.**

8.3 Perusturva

	2009	2010	2011	2012	2013	Yht.
Tulojen lisäys						
Asiakasmaksujen taksojen tarkistus	15 000	0	0	0	0	15 000
Yhteensä	15 000	0	0	0	0	15000
Menojen vähennys						
Sosiaalihuollon asumispalvelujen vähennys	40 000	0	0	0	0	40 000
Invalidien suojatyöpäivien vähennys	16 000	0	0	0	0	16 000
Lastensuojelu - laitoshuollon vähentäminen	30 000	0	0	0	0	30 000
Psykiatria, nettosäästö erikoissairaanhoidon kustannuksissa (päivätoiminnan tuottama säästö)	10 000	0	0	0	0	10 000
Päihdehuolto; kuntoutushoitopäivien vähennys	13 000					13 000
Kotipalvelun työn ohjaaminen pääsääntöisesti vain hoivatyöhön	0	50 000	0	0	0	50 000
Toimeentulotuki	30 000	0	0	0	0	30 000
Vanhustenhuolto; Henrikinhovin lyhytaikaisosaston muuttaminen palvelukodiksi	66 000	0	0	0	0	66 000
Yhteensä	205000	50000	0	0	0	255000

Kaikissa säästöissä vastuuhenkilö perusturvajohtaja

Säästö 10-30 e/pv x 365 pv x 8 potilasta = 30.000-88.000 e

Jatkoselvitettäviä asioita:

> Perusturvasektori veloitetaan laatimaan vuoden 2009 aikana kohdennettu suunnitelma, jonka myötä laitoshoitaisuutta puretaan ja rakenteellisia kustannussäästöjä esitetään taloussuunnitelmassa 2010-2012 vähintään 500.000 euroa vuosien 2010-2011 aikana. (Vastuuhenkilö perusturvajohtaja)

> Laitoshoidon vähentämisen välttämättömyys, tavoitteena oltava "Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksen" mukaisesti vähintään -50 paikkaa vuoteen 2012 mennessä

> Kotiuttamistiimin perustaminen

> Perushoitajatasen kotisairaanhoidon ja kotihoito yhteen

> Omaishoidon tuki; kriteerien tiukennus

8.4 Yhdyskunta

	2009	2010	2011	2012	2013	Yht.	
Tulojen lisäys							
Uimahallimaksujen korotus	5 000	0	0	0	0	5000	Vastuuhenkilö: kaupungininsinööri
Tiekarhu -koneen myynti tai muu tulojen lisäys	60 000		0	0	0	60000	Tiestön palvelutaso turvataan muulla tavalla. Vastuuhenkilö: kaupungininsinööri
Vesihuoltoyhtiön osinkotulot	0	40 000	0	0	0	40000	Vastuutaho: Vesihuolto Oy ja kaupunginjohtaja
Viemäri liittymis- ja perusmaksu	10 000	0	0	0	0	10000	Vastuuhenkilö: kaupungininsinööri
Ilmoituslupamenettelyn alarajan laskeminen	0	5 000	0	0	0	5 000	Vastuuhenkilö: kaupungininsinööri
Asiointimaksujen periminen	2 500	0	0	0	0	2 500	Vastuuhenkilö: kaupungininsinööri
Yhteensä	67 500	45 000	0	0	0	122500	
Menojen vähennys							
Osa-aikaeläköitymiset (3 hlöä)	28000	22 000	0	0	0	50 000	Vastuuhenkilö: kaupungininsinööri
Eläköityminen	0	0	35000	0	0	35 000	Vastuuhenkilö: kaupungininsinööri
Yksityistiet	0	75 000	0	0	0	75 000	Kaupungin hoidossa olevien yksityisteiden (63 km) avustaminen jatkossa samoin periaattein kuin muutkin avustettavat tiet. Vastuuhenkilö: kaupungininsinööri
Henkilöstökulujen vähennys	25 000	0	0	0	0	25 000	Vastuuhenkilö: kaupungininsinööri
Lossivaijerien sähkökulut	2 000	0	0	0	0	2 000	Vastuuhenkilö: kaupungininsinööri
Myytävien kiinteistöjen kiinteistöhoitokulut	20 000	0	0	0	0	20 000	Risten koulun asuntola ja vanha kaup.talon asunto. Vastuuhenkilö: kaupungininsinööri
Pelastustoimi	0	70 000	0	0	0	70 000	Esitys aluepelastuslaitokselle kustannussäästöjen aikaansaamisesta, esim. kahden VPK:n malli. Vastuuhenkilöt: kaupunginjohtaja ja kaupungininsinööri
Siivoustoimi; työpanosten vähennys 2 htv	0	0	0	60 000	0	60 000	Tarkastelu koskee kaikkia kaupungin toimipisteitä (Vastuuhenkilö: siivoustoimen esimies)
Yhteensä	75 000	167 000	35000	60000	0	337000	

Jatkoselvittettäviä asioita:

> Koko kaupungin siivoustoimen ja tilapalvelun yhdistämisen selvittäminen vuonna 2009 (Vastuutaho: Johtryhmä)

> Siivoustehtävien sijaistusjärjestelyjen kehittäminen; esim. koulujen siivoushenkilöstö kesäisin sijaistamaan Henrikinhoiviin yms. (Vastuutaho: siivoustoimen esimies)

> Vesilaitoksen toimistohenkilöstön resursointi, toisen henkilön osittainen siirtyminen taloushallintoon kaupungille (Vastuuhenkilö: Vesihuolto Oy:n toimitusjohtaja)

> Uimahallin hallinnon siirtäminen tekniseltä sektorilta vapaa-aikatoimeen (Vastuutaho: Johtoryhmä)

> Valmistellaan jätevesimaksun korottaminen (Vastuutaho: Johtoryhmä)

8.6. Yleiset keinot

Tyypillisiä yleisiä, koko kaupungin tasolla vaikuttavia talouden tasapainottamiskeinoja ovat esimerkiksi veroprosenttien nostaminen, kaupungin palvelutuotannolle tarpeettoman omaisuuden myyminen (mm. kiinteistöt, osakkeet, metsä), tytäryhteisöjen pääomantuottovaatimusten lisääminen, hankintojen minimoiminen, tukipalvelujen uudelleenjärjestäminen ja suuremmat tuotantoyksiköt sekä investointitason alentaminen.

Yleiset tasapainotuskeinot	2009	2010	2011	2012	2013	Yht.	
Tulojen lisäys							
Veroprosentti 0,5 % v. 2011	0	0	500000	0	0	500000	Tarkentuu kuntaliitospäätöksen jälkeen.
Kiinteistöveroprosenttien korotus + kiinteistöjen verotusarvojen korotus	150000		0	0	0	150 000	Vakituinen asuinrak. korotus 0,06 (0,35), muu kuin vakit. korotus 0,08 (0,95), yleinen korotus 0,05 (0,80)
Kiinteistöjen myynti	110000	0	0	0	0	110 000	Risten koulun asuntola ja vanhan kaupungintalon asunto/la. Vastuuhenkilö: kaupungininsinööri
Metsäalueiden myynti, n. neljännes eli 80 ha, arvioitu ha-hinta 3000-4000 e	250000	0	0	0	0	250 000	Vastuutaho: kaupunginhallitus
Maa-alueiden myynti Vesihuolto Oy:lle	20 000						Vastuutaho: yhdyskuntaosasto
Yhteensä	530000	0	500000	0	0	1030000	
Menojen vähennys							
Koko kaupungin hankintojen tehostaminen (keskittäminen, kilpailuttaminen)	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	50 000	Vastuutaho: johtoryhmä
Yhteensä	10 000	10000	10 000	10000	10000	50 000	

Jatkoselvittettäviä asioita:

- > Johtoryhmätyöskentelyn kehittäminen, kokoonpano, ryhmän jäsenten vastuutus, muistioiden kirjaamiskäytännöt jne. (Vastuuhenkilö: kaupunginjohtaja)
- > Eräiden kiinteistöjen myynnin mahdollisuuksien ja tarkoituksenmukaisuuden selvittäminen v. 2009 (Vastuuhenkilö: kaupunginjohtaja)
- > Vuokratoyhtiön myynnin mahdollisuuksien ja tarkoituksenmukaisuuden selvittäminen v. 2009 (Vastuuhenkilö: kaupunginjohtaja)
- > Selvitetään Vesihuollon omistusjärjestelyt ja mahdollinen vesi- ja viemärlaitoksen yhdistäminen (Vastuuhenkilöt: kaupunginjohtaja ja vesiyhtiön toimitusjohtaja)
- > Tilaaaja-tuottajamallin kehittämisen selvittäminen (Vastuutaho: johtoryhmä)
- > Osa-aikaeläköitymiset myönnetään jatkossa pääsääntöisesti viikko/viikko -periaatteella (Vastuuhenkilöt: kaupunginsihteeri ja kaikki esimiehet)

8.7. Rahoitus

Paketin rahoitus hoidetaan kunnallisveroprosenttia nostamalla, tarkastamalla kiinteistöveroja ja myymällä kunnan palvelujen järjestämisen kannalta tarpeetonta omaisuutta. Omaisuuden myynnillä on kahdensuuntainen vaikutus: kirjanpitoarvon ylittävä kauppasumma alentaa taseessa olevaa kertynyttä alijäämää tai kerryttää ylijäämää ja koko kauppasumma rahoittaa rahoituslaskelman kautta kunnan toimintoja.

Kuntien vuoden 2008 veroprosentit

Lähde: Verohallitus

Kunta	Asukas- luku 31.12. 2006	Tuloveroprosentti		Yleinen kiinteistö- veroprosentti		Vakituinen asuinrakennus		Muu kuin vakituinen asuinrakennus	
		2008	Muutos %-yks.	2008	Muutos %-yks.	2008	Muutos %-yks.	2008	Muutos %-yks.
Koko maa	5 276 955	18,55	0,10	0,74	-0,01	0,29	-0,00	0,88	0,01
Satakunta	229 360	18,50	0,10	0,65	0,01	0,25	0,00	0,81	0,00
Eura	9 413	19,00		0,60		0,26		0,86	
Eurajoki	5 843	18,00		0,50		0,22		0,80	
Harjavalta	7 700	18,75		0,85		0,27		0,87	
Honkajoki	1 985	19,75	0,25	0,75		0,30		0,90	
Huittinen	9 055	19,75	0,25	0,70		0,28		0,80	
Jämijärvi	2 161	19,75	0,75	0,50		0,25		0,75	
Kankaanpää	12 578	19,00		0,70		0,30		0,90	
Karvia	2 779	19,00		0,50		0,22		0,80	
Kiikoinen	1 309	18,00		0,60		0,25		0,75	
Kiukainen	3 356	19,00	1,00	0,50		0,22		0,60	
Kokemäki	8 277	19,50		0,75	0,15	0,29	0,04	0,87	0,02
Köyliö	2 907	19,00		0,60		0,27		0,80	
Lappi	3 248	19,00		0,60		0,25		0,80	
Lavia	2 162	20,00		0,60		0,30		0,80	
Luvia	3 337	18,00		0,68		0,26		0,80	
Merikarvia	3 494	19,50		0,70		0,22		0,82	
Nakkila	5 768	19,25		0,75		0,27		0,80	
Noormarkku	6 109	19,50	0,75	0,75	0,10	0,27	0,05	0,87	0,05
Pomarkku	2 515	19,75	0,25	0,65		0,27		0,87	
Pori	76 185	18,00		0,61		0,23		0,70	
Rauma	37 044	18,00		0,68		0,24		0,75	
Siikainen	1 794	20,00		0,60		0,32		0,92	
Säkylä	4 888	19,50	0,50	0,65		0,26		0,85	
Ulvila	13 767	18,50	0,50	0,60		0,22		0,82	
Vampula	1 686	19,50	0,50	0,50		0,35		0,80	

Taulukko 34 Satakunnan kuntien veroprosentit 2008

Kokemäen kunnallisvero (19,50 v. 2008) on korkeampi kuin Satakunnassa keskimäärin, mutta se ei kuitenkaan ole maakunnan korkein. Kunnallisveroprosentin tuotto on vuoden 2008 tiedoilla arvioituna noin 960.000 euroa. Kunnallisveroa nostetaan paketin mukaan 0,5 prosenttiyksikköä vuonna 2011. Veroihin joudutaan puuttumaan varmuudella suunniteltua enemmän ja aiemmin, jos kaupunki ei pysy nyt sovittavassa tasapainotuskokonaisuudessa.

Talusojohtaja vastuutetaan neuvottelemaan verohallinnon kanssa verotusarvojen tarkistusten aloittamisesta mahdollisimman pian. Tämä tuonee kaupungille kiinteistöverotuloja ilman vero-
prosenttien korottamistakin.

Käyttötarkoitus	Verotusarvot	%	Kiinteistövero
Vakituinen asuinrak.	126 081 229,00	0,29	365 635,56
Muu kuin vakituinen as.rak.	14 110 951,00	0,87	122 765,27
Rakentamaton rak.paikka	0,00	0,00	0,00
Voimalaitokset	8 689 000,00	2,50	217 225,00
Yleinen kiint.vero, rakennukset	54 252 516,00	0,75	406 893,87
Yleinen kiint.vero, maapohja	26 098 851,00	0,75	195 741,38
Laskennall. kiint.vero yht.	229 232 547,00		1 308 261,09

Muutetut kiinteistöverot (esimerkki)

Käyttötarkoitus	Verotusarvot	%	Kiinteistövero
Vakituinen asuinrak.	126 081 229,00	0,34	428 676,18
Muu kuin vakituinen as.rak.	14 110 951,00	0,94	132 642,94
Rakentamaton rak.paikka	0,00	0,00	0,00
Voimalaitokset	8 689 000,00	2,50	217 225,00
Yleinen kiint.vero, rakennukset	54 252 516,00	0,80	434 020,13
Yleinen kiint.vero, maapohja	26 098 851,00	0,80	208 790,81
Laskennall. kiint.vero yht.	229 232 547,00		1 421 355,05

Vanha ja uusi, erotus

-113 094

Taulukko 35 Kiinteistöverotulot veroerittäin

8.8. Investoinnit

Vuosien 2008-2010 investoinnit perustuvat nykyiseen investointiohjelmaan. Vuodesta 2011 eteenpäin sovittiin nettoinvestointien tasona pidettäväksi 900.000 euroa.

Taulukko 36. Tulojen lisäykset ja menojen vähennykset yhteensä sekä vaikutus henkilötyövuosiin

Kaikki yhteensä (vuosittainen muutos)

Yleiset keinot	2009	2010	2011	2012	2013	Yht.
Tulojen lisäys	530 000	0	500 000	0	0	1 030 000
Menojen vähennys	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	50 000
Yhteensä	540 000	10 000	510 000	10 000	10 000	1 080 000
Yleishallinto	2009	2010	2011	2012	2013	Yht.
Tulojen lisäys	0	0	0	0	0	0
Menojen vähennys	219 000	83 000	60 000	0	0	362 000
Yhteensä	219 000	83 000	60 000	0	0	362 000
Tekninen	2009	2010	2011	2012	2013	Yht.
Tulojen lisäys	77 500	45 000	0	0	0	122 500
Menojen vähennys	75 000	167 000	35 000	60 000	0	337 000
Yhteensä	152 500	212 000	35 000	60 000	0	459 500
Sivistys- ja vapaa-aika	2009	2010	2011	2012	2013	Yht.
Tulojen lisäys	0	0	0	0	0	0
Menojen vähennys	190 875	178 500	130 875	130 000	0	630 250
Yhteensä	190 875	178 500	130 875	130 000	0	630 250
Perusturva	2009	2010	2011	2012	2013	Yht.
Tulojen lisäys	15 000	0	0	0	0	15 000
Menojen vähennys	205 000	50 000	0	0	0	255 000
Yhteensä	220 000	50 000	0	0	0	270 000
Kaikki yhteensä	2009	2010	2011	2012	2013	Yht.
Tulojen lisäys	622 500	45 000	500 000	0	0	1 167 500
Menojen vähennys	699 875	488 500	235 875	200 000	10 000	1 634 250
Yhteensä	1 322 375	533 500	735 875	200 000	10 000	2 801 750

HENKILÖTYÖVUOSIEN VÄHENNYS VUOSINA**Yleishallinto**

valtiolle siirtyvät tehtävät	0,5
ruokapalvelut	4
maaseututoimi	0,5
talouspalvelut	1
	6

Yhdyskuntaosasto

eläköitymiset (myös osa-aikael.)	2,5	
ulkoalueiden hoito	0,5	
siivoustoimi	2	koskee koko kaupungin organisaatiota
	5	

Opetus-, kulttuuri ja vapaa-aika

Jalonojan koulu	2	
Yhteiskoulu	3	3 henkilötyövuotta vastaava vähennys opetustunneista
kansalaisopisto	0,5	
kouluavustajat	3	
päivähoito	1	
liikuntatoimi	1,5	
	11	

Perusturva

valtiolle siirtyvät tehtävät	1,5	palvelujen myynti valtiolle 1,5 henkilötyövuoden verran
	1,5	

KOKO KAUPUNKI YHT. 23,5

Kokemäki	2007	TAE08	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Vuosikate miinus poistot	-1 631	-742	137	248	1 117	971	635	267	390	-6	-427
	-1,75	-0,77	0,14	0,26	1,15	0,99	0,65	0,27	0,39	-0,01	-0,43
Vuosikate miinus nettoinvestoinnit	-1 626	-1 040	-793	-2 574	1 144	957	630	270	403	16	-396
	-1,75	-1,08	-0,82	-2,66	1,17	0,98	0,64	0,27	0,41	0,02	-0,39
Lainakanta	12 384	13 424	14 597	17 231	16 088	15 132	14 506	14 235	13 833	13 816	14 212
...eur/asukas	1 506	1 639	1 788	2 118	1 985	1 873	1 802	1 775	1 731	1 735	1 791
...kuinka monta veroprosenttia?	1,62	1,71	1,85	2,19	2,04	1,91	1,83	1,80	1,74	1,74	1,79
Kassavarat	675	675	675	675	675	675	675	675	675	675	675
...eur/asukas	82	82	83	83	83	84	84	84	84	85	85
...kuinka monta veroprosenttia?	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,08	0,08
Kumulatiivinen alijäämä	-418	-1 160	-1 024	-776	341	1 312	1 947	2 214	2 603	2 597	2 170
...euroa/asukas	-51	-142	-125	-95	42	162	242	276	326	326	273
...kuinka monta veroprosenttia?	-0,05	-0,15	-0,13	-0,10	0,04	0,17	0,25	0,28	0,33	0,33	0,27

Tasapainottamistoimenpiteiden seurauksena:

- vuosikate kattaisi poistot vuonna 2009. Tämä tarkoittaisi sitä, että talous alkaisi täyttää terveen talouden teoreettiset tunnusmerkit.
- vuosikate kattaisi nettoinvestoinnit vuonna 2011. Jos kaupunki pystyisi rajoittamaan nettoinvestointien tason lähes poistojen tasolle, pystyttäisiin investoimalla rahoittamaan omalla tulorahoituksella.
- Lainakanta kasvaisi aluksi, mutta alkaisi myöhemmin alentua. Lainakanta olisi koko tarkastelujakson keskimääräistä suurempi ja suurimmillaan vastaisi hieman yli kahta veroprosenttiyksikköä (kaupunki selviäisi lainakannastaan korottamalla verot yhtenä vuotena yli kahdella prosenttiyksiköllä ja tällä lisäyksellä maksettaisiin lainat pois).
- Kassavarat eivät kasvaisi.
- Kumulatiivinen alijäämä poistuisi vuonna 2011.
- Tasapainottaminen vaikuttaisi positiivisesti kaikkiin keskeisiin kriisimittareihin: taseeseen kertyisi kumulatiivista ylijäämää, veroprosentti olisi hyvin maltillinen ja lainakanta laskisi alle maan keskimääräisen ja jäisi hyvinkin kauaksi arvioidusta kriisitason lainakannasta. Kaupungin omavaraisuus kasvaisi vähitellen tyydyttäväksi ja suhteellinen velkaantuneisuus alenisi niin ikään tyydyttäväksi.

Tasapainottamistoimenpiteiden seurauksena kaupungilta poistuisi välitön vaara kriisikuntien listalle joutumisesta.

9. LOPUKSI

Prosessi käytiin varmaankin haastavimpaan mahdolliseen ajanjaksoon: kuntavaalit olivat tulossa ja kaupunki oli mukana kuntaliitosneuvotteluissa, lisäksi kaupungissa oli prosessin aikana valmisteltavana myös ruokahuollon keskittämiselvitys. Lähtökohtana oli, että kaupunki tahtoi toisaalta liitosta ajatellen tasapainottaa talouttaan itse – toisaalta siltä varalta, että liitos ei toteutuisikaan, kaupunki haluaa saattaa taloutensa sellaiselle uralle, millä on mahdollista selvittää myös itsenäisenä toimintayksikkönä. Kuntavaalien läheisyyttä ei voinut aistia, ohjausryhmä oli työssään määrätietoinen. Liitosneuvottelut oli aistittavissa erityisesti terveydenhuollon rakenteista keskusteltaessa.

Kokonaisuutena paketti vaikuttaakin melko riittävältä, mutta tasapainoiseksi pakettia ei voitane täysin nimittää: sosiaalitoimen osalta paketin tulos on ”alamittainen”, ainakin mitä tulee sektorin kokoon. Sivistys ja vapaa-aika –sektori teki työn omalta osaltaan hyvin erityisesti tilanteessa, missä sivistyksen taakkaa kasvattaa koulumaailman yleiset mullistukset. *Sivistyksen osalta on kuitenkin kerrattava jo aiemmin todettu: kouluverkkoon joudutaan puuttumaan tulevaisuudessa, joko itsenäisenä kuntana tai osana suurempaa kuntaa.* Myös tekninen sektori ja yleishallinto löysivät huomattavan hyvin sen, mikä ei ole aivan välttämätöntä palvelujen järjestämiseksi kuntalaisille.

Sosiaaliturvan osalta kaupungin on pystyttävä nousemaan ylemmäs ja alettava tarkastella kokonaisuutta suurempina palasina, nyt vähän kärjistäen työssä keskityttiin liian paljon yksittäisten ihmisten siirtelyyn paikasta toiseen ja unohdettiin suuret rakenteet – tämä näkyy myös sosiaalitoimen säästölistassa. Kaupungin on vuoteen 2012 mennessä pystyttävä siirtämään nykytilanteesta laskien jopa 50 vanhusta laitospaikoilta toisiin hoitomuotoihin, tämä onnistuu, jos ja kun koko muu palvelurakenne uudelleen organisoidaan tai se uudelleen organisoituu. Uudelleen organisointi ja uudelleen sijoittaminen ei onnistu, jos jäädään nykyisen laitospaikkaisen palvelurakenteen vangeiksi vain siksi, että rakenne on nyt olemassa.

Edellinen pätee myös terveydenhuoltoon. Alueella on paljon perusterveydenhuollon päällekkäistä tarjontaa eivätkä etäisyydet missään tilanteissa tule niin suuriksi, että palvelujen saatavuus kärsisi. Kaupungin kannalta ei lyhyelläkään tarkastelujaksolla ole hyödyllistä ylläpitää rakennetta vain siksi että rakenne on olemassa ja siksi, että rakenne työllistää. Tilanne on absurdi: jos kuntaan tulisi halvempaa ja paremmin nykytilaan vastaavaa palveluntarjontaa, ei nykypolitiikalla tapahtuisi mitään – kaupunki ylläpitäisi edelleen samaa perusterveydenhuollon ja vanhusten laitoshuollon kapasiteettia. Samantapainen tilanne on useissa kaupungeissa, joissa ylläpidetään omaa aluesairaalaan vain siksi, että kapasiteetti tuo mukanaan työpaikkoja. Sektoriviranhaltijoiden ja poliitikkojen olisi muistettava, että kunnan ensisijaisena tehtävänä on järjestää palveluja mahdollisimman tehokkaasti, ei työllistää.

Konsultin arvio on, että kaupungin laitospainotteinen vanhustenhuolto tulee muuttumaan radikaalisti ja perusterveydenhuollon erilainen kapasiteetti tullaan suhteuttamaan alueen muun perusterveydenhuollon tarjonnan kanssa yhteen vastaamaan koko alueen palveluntarvetta. Alkukivun jälkeen nämä ratkaisut tulevat hyödyttämään kokonaisuutta.

Taseyhtälötarkastelu

Asukasluku	8908	8816	8714	8605	8555	8456	8420	8365	8277	8217
Pysyvät vastaavat	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Aineettomat hyödykkeet 1000 eur	0	52	99	162	93	36	3	0	55	53
Aineelliset hyödykkeet 1000 eur	14 971	14 873	15 159	15 557	15 364	15 183	15 908	17 525	17 089	16 956
Sijoitukset 1000 eur	6 839	7 595	7 734	7 975	8 111	8 211	8 309	8 799	9 135	9 370
Pysyvät vastaavat yhteensä 1000 eur	21 809	22 520	22 991	23 694	23 568	23 430	24 220	26 324	26 279	26 379
Pysyvät vastaavat yhteensä, eur/as	2 448	2 554	2 638	2 754	2 755	2 771	2 876	3 147	3 175	3 210
Pysyvät vastaavat eur/as, koko maa	5 139	5 211	5 341	5 549	5 771	5 953	6 118	6 285	6 404	6 598
Pysyvät vastaavat J..Pääomarahoitus	3 179	3 911	6 073	8 709	8 468	8 365	6 774	6 839	6 969	6 600
Tarkentavat tiedot	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Muut omat rahastot 1000 eur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muut omat rahastot eur/as	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muut omat rahastot, eur/as, koko maa	419	481	466	482	489	476	460	451	518	545
Vieras pääoma 1000 eur	12 237	12 153	12 725	9 344	7 297	7 737	10 160	14 589	15 453	16 903
Vieras pääoma eur/as	1 374	1 379	1 460	1 086	853	915	1 207	1 744	1 867	2 057
Vieras pääoma eur/as, koko maa	1 239	1 250	1 330	1 408	1 495	1 632	1 835	2 024	2 165	2 308
Nettovarallisuus 1000 eur	9 573	10 511	10 468	15 449	17 235	16 924	16 096	13 426	12 998	11 570
Nettovarallisuus eur/as	1 075	1 192	1 201	1 795	2 015	2 001	1 912	1 605	1 570	1 408
Nettovarallisuus eur/as, koko maa	4 189	4 340	4 390	4 607	4 809	4 849	4 795	4 784	4 937	5 064
Peruspääoma 1000 eur	12 157	12 157	12 157	12 157	12 157	12 157	12 157	12 157	12 157	12 157
Peruspääoma eur/as	1 365	1 379	1 395	1 413	1 421	1 438	1 444	1 453	1 469	1 479
Peruspääoma eur/as, koko maa	3 350	3 347	3 356	3 340	3 341	3 331	3 317	3 307	3 289	3 287
Peruspääoma -%	49,8	50,0	48,9	56,5	62,5	61,1	54,5	45,5	44,0	41,8
Peruspääoma -%, koko maa	71,3	70,3	68,0	66,9	66,3	65,3	62,7	59,7	57,7	56,1
Pitkäaikainen pääomarahoitus	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Peruspääoma 1000 eur	12 157	12 157	12 157	12 157	12 157	12 157	12 157	12 157	12 157	12 157
Pitkäaikainen vieras pääoma 1000 eur	6 473	6 452	4 761	2 828	2 943	2 908	5 289	7 328	7 153	7 622
Lainakanta 1000 eur	9 066	9 270	8 714	5 469	4 542	4 539	6 690	10 571	11 909	12 386
Pitkäaikainen pääomarahoitus yht. 1000 eur	18 630	18 609	16 918	14 985	15 100	15 065	17 446	19 485	19 310	19 779
Pitkäaikainen pääomarahoitus eur/as	2 091	2 111	1 941	1 741	1 765	1 782	2 072	2 329	2 333	2 407
Pitkäaikainen pääomarahoitus eur/as, koko maa	3 929	3 902	3 939	3 923	4 046	4 144	4 292	4 397	4 449	4 532
Tarkentavat tiedot	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kumulatiivinen ali/ylijäämä 1000 eur	-765	-667	-956	4 068	5 907	5 410	4 397	1 699	1 213	-419
Kumulat. Jäämät eur/as	-86	-76	-110	473	690	640	522	203	147	-51
Kumulat. Jäämät eur/as, koko maa	64	114	215	327	484	517	563	562	671	760
Poistot 1000 eur	771	855	854	895	938	939	909	916	871	860
Poistot eur/as	87	97	98	104	110	111	108	110	105	105
Poistot eur/as, koko maa	211	224	230	231	248	255	267	275	276	281
Nettoinvestoinnit 1000 eur	819	1 136	1 520	-3 461	879	827	1 428	2 563	656	855
Nettoinvestoinnit eur/as	92	129	174	-402	103	98	170	306	79	104
Nettoinvestoinnit eur/as, koko maa	356	326	282	398	376	363	386	311	232	414
Poistot/...Nettoinvestoinnit 1000 eur	-47	-281	-666	4 356	59	112	-519	-1 647	215	5
Omavaraisuus -%	0,0	0,0	47,0	63,5	71,2	69,4	62,0	48,7	46,4	41,0
Omavaraisuus -%, koko maa	0,0	0,0	74,4	73,2	73,9	72,9	69,3	65,2	62,6	61,0

Taulukko 39. Taseyhtälötarkastelu